តើសាលាជំនុំជម្រះក្តីមេដឹកនាំខ្មែរក្រហមបង្កើតសម្រាប់អ្នកណា? ហើយមានអត្ថប្រយោជន៍ឬទេ?

(ការពិភាក្សាតុមូលជាសាធារណៈ នៅទីក្រុងភ្នំពេញ ថ្ងៃទី១៧ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៤)

ម៉ៃឃើល វេនុន: ខ្ញុំសូមថ្លែងអំណរគុណចំពោះលោកអ្នកដែលបានមកចូលរួមក្នុងកម្មវិធីនេះ ។ ខ្ញុំឈ្មោះ ម៉ៃឃើល វេនុន ។ អ្នកសម្របសម្រួលកម្មវិធីនេះគឺ រ៉ាឈល ស្នាយដឺ ដែលជាអ្នកនិពន្ធអស់រយៈពេល១០ឆ្នាំមកហើយ ។ គាត់ក៏ជាអ្នកកែសម្រួលសៀវភៅ “មុនដំបូងខ្មែរក្រហមសម្លាប់ប៉ារបស់ខ្ញុំ” ។ គាត់បានមកដល់ប្រទេសកម្ពុជាប្រមាណជិតមួយឆ្នាំ ហើយកំពុងតែនិពន្ធសៀវភៅមួយក្បាលទៀតស្តីអំពីឧស្សាហកម្មកាត់ដេរនៅប្រទេសកម្ពុជា ដែលមានចំណងជើងថា “Weft and Warped: A Journey through the Heart of Denim” ។ រ៉ាឈល ស្នាយដឺ ក៏ជាអ្នកនិពន្ធរបស់ទស្សនាវដ្តី “ណេសិនណល ជីអូក្រាហ្វិក” “អាមេរិកាំង ហៀរីធីជ” និង «រ៉ូលីងស្តូន»ដែរ ។

រ៉ាឈល ស្នាយដឺ: ប្រធានបទសម្រាប់ការពិភាក្សានៅយប់នេះគឺ “តើសាលាជំនុំជម្រះក្តីខ្មែរក្រហមបង្កើតសម្រាប់អ្នកណា ហើយមានអត្ថប្រយោជន៍ដែរឬទេ?” ។ បញ្ហាថវិកាចំណាយបានក្លាយទៅជាបញ្ហាវិវាទអស់រយៈពេលជាច្រើនឆ្នាំមកហើយ ។ នៅពេលដែលសាលាជំនុំជម្រះក្តីនេះកាន់តែខិតជិតមកដល់ ក្រុមអ្នកកាសែតបរទេសគិតថាចាំបាច់ត្រូវបង្កើតឲ្យមានការពិភាក្សាមួយ ដើម្បីជជែកអំពីមូលហេតុដែលយើងចាំបាច់ត្រូវបង្កើតឲ្យមានសាលាជំនុំជម្រះក្តីនេះ នរណាខ្លះដែលអាចទទួលបានអត្ថ-ប្រយោជន៍ និងថាតើការចំណាយទៅលើការបង្កើតសាលាក្តីនេះសមស្របទៅនឹងអត្ថប្រយោជន៍របស់វាដែរឬទេ ។ យើងមានវាគ្មិនចំនួនបីរូបនិងអ្នកបកប្រែមួយរូប ។ ម្នាក់ៗនឹងនិយាយពី១០ទៅ១៥នាទី បន្ទាប់មកយើងនឹងមានការពិភាក្សាជាចំហមួយមុននឹងចូលដល់កម្មវិធីបញ្ចប់គឺកម្មវិធីសំណួរនិងចម្លើយ ។

យើងនឹងចាប់ផ្តើមពីលោក ស៊ីវ ហេដ័រ ។ ខ្ញុំជឿជាក់ថាភាគច្រើននៃអ្នកទាំងអស់គ្នាពិតជាធ្លាប់បានឮឈ្មោះរបស់គាត់ពីមុនមកហើយ ។ គាត់ចូលមកប្រទេសកម្ពុជាមុនដំបូងក្នុងឆ្នាំ១៩៧៣ ក្នុងនាមជាអ្នកកាសែតរបស់កាសែត«ថៃមស៍» ។ ចាប់ពីពេលនោះមក លោកស៊ីវចាប់ផ្តើមស្រាវជ្រាវពីបញ្ហានយោបាយនិងសិទ្ធិមនុស្សនៅកម្ពុជា ដោយធ្វើការឲ្យអង្គការជាច្រើន រួមមានអង្គការសហប្រជាជាតិ ក្រសួងការបរទេសរបស់សហរដ្ឋអាមេរិក អង្គការលើកលែងទោសអន្តរជាតិ និងសារមន្ទីរ«ហូឡូខស» ។ គាត់ក៏បានបោះពុម្ពផ្សាយសៀវភៅជាច្រើនដែរ ដែលក្នុងនោះសៀវភៅ «បេក្ខជន៧រូបសម្រាប់ការកាត់សេចក្តី» ជាសៀវភៅដែលនិពន្ធចុងក្រោយបង្អស់ ។ លោកស៊ីវ ក៏បានសរសេរសៀវភៅ «ការឃោសនា នយោបាយ និងអំពីហិង្សានៅកម្ពុជា» និង «កម្ពុជាៈ ការគ្រប់គ្រងនិងការរើបម្រះ» ។ គាត់មានសញ្ញាប័ត្រថ្នាក់បណ្ឌិតផ្នែកនយោបាយពីសាកលវិទ្យាល័យទីក្រុងឡុងដ៍ ។ ថ្មីៗនេះ គាត់បានផ្អាកការបង្រៀនរបស់គាត់មួយរយៈពី “សាលាសិក្សាអំពីអាហ្វ្រិកនិងលោកខាងកើត” នៅប្រទេសអង់គ្លេស ។

ហេឡែន ហ្ចារីស បានមកប្រទេសកម្ពុជាមុនដំបូងកាលពីឆ្នាំ១៩៦៧ ។ ម្ភៃឆ្នាំក្រោយមក ហ្ចារីស ត្រឡប់មកកម្ពុជាម្តងទៀតដើម្បីជួយកម្ពុជាក្នុងការកសាងបណ្ណាល័យជាតិ ។ ចាប់ពីឆ្នាំ១៩៩៥ដល់ឆ្នាំ២០០១ លោកស្រីធ្វើការជាអ្នកពិគ្រោះយោបល់ក្នុងការចងក្រងឯកសារសម្រាប់ “កម្មវិធីឧក្រិដ្ឋកម្មនៅកម្ពុជា” ។ នៅក្នុងឆ្នាំ១៩៩៩ លោកស្រីក្លាយទីប្រឹក្សារបស់ឯកឧត្តម សុខ អាន ដែលជាប្រធានក្រុមការងាររបស់រាជរដ្ឋាភិបាលសម្រាប់រៀបចំការកាត់សេចក្តីមេដឹកនាំខ្មែរក្រហម ។ លោកស្រីមានសញ្ញាប័ត្រថ្នាក់បណ្ឌិតលើការសិក្សាអំពីប្រទេសឥណ្ឌូនេស៊ី ហើយជាសហអ្នកនិពន្ធសៀវភៅមួយដែលនឹងបោះពុម្ពផ្សាយក្នុងពេលឆាប់ៗនេះ មានចំណងជើងថា «ការគេចចេញពីបទល្មើសប្រល័យពូជសាសន៍» ។ សៀវភៅនោះនឹងសិក្សាអំពីបញ្ហាយុត្តិធម៌និងសាលាជំនុំជម្រះក្តីខ្មែរក្រហម ។ លោកស្រីហេឡែន ក៏បានទទួលកិត្តិយសជាសញ្ជាតិខ្មែរ-អូស្ត្រាលីមួយរូប

ដែរ ។ ដូច្នេះលោកស្រីនៅទីនេះមិនមែនគ្រាន់តែជាអ្នកជំនាញការមួយរូបទេ ប៉ុន្តែក្នុងនាមជាពលរដ្ឋនៃប្រទេសនេះ ។

ជាចុងក្រោយ យើងមានឯកឧត្តម កែវ រ៉េមី ជាសមាជិកសភារបស់គណបក្សប្រឆាំង ។ ឯកឧត្តម រ៉េមី ក៏ជាជនរងគ្រោះនៃរបបខ្មែរក្រហមដែរ ។ លោកបានបាត់បង់សមាជិកគ្រួសារចំនួន៧រូប ។ នៅក្នុងឆ្នាំ១៩៨៦ លោកបានទៅរស់នៅឯជំរំជនភៀសខ្លួននៅតាមព្រំដែនកម្ពុជា-ថៃ ហើយបានក្លាយជាសមាជិកគណបក្សហ៊្វុនស៊ិនប៉ិច ។ ក្នុងរយៈពេលដ៏ខ្លីបន្ទាប់ពីមករស់នៅក្នុងជំរំជនភៀសខ្លួន ឯកឧត្តម រ៉េមី ក៏បានទៅរស់នៅសហរដ្ឋអាមេរិក ហើយត្រឡប់មកប្រទេសកម្ពុជាវិញនៅឆ្នាំ១៩៩១ ។ ចាប់ពីឆ្នាំ១៩៩៨ដល់ឆ្នាំ២០០៣ លោកជាសមាជិកក្នុងគណៈកម្មាធិការដឹកនាំរបស់បក្សហ៊្វុនស៊ិនប៉ិច ដែលមានទំនាក់ទំនងជាមួយនឹងគណបក្សសមរង្ស៊ី ។ ការពិភាក្សានឹងចាប់ផ្តើមដោយលោក ស៊ីវ ។

ស៊ីវ ហេង៉ែរៈ ខ្ញុំនឹងព្យាយាមដោះស្រាយសំណួរដែលទាក់ទង ប៉ុន្តែមិនមែនឆ្លើយទៅនឹងសំណួរទាំងនោះទេ ហើយខ្ញុំគិតថាដើម្បីដោះស្រាយសំណួរទាំងនេះ យើងត្រូវចាប់ផ្តើមជាមួយនឹងចំណុចចាប់ផ្តើមចំនួនពីរ ។ ចំណុចទីមួយៈ មានអំណះអំណាងដែលគ្មានមតិជំទាស់មួយថា សាលាជំនុំជម្រះក្តីគឺមានសារសំខាន់ ហើយប្រាកដណាស់គឺប្រសើរជាងមិនធ្វើអ្វីទាល់តែសោះ ។ បើមិនដូច្នោះទេ ជនទាំងឡាយដែលនៅរស់រានមានជីវិតហើយដែលត្រូវទទួលខុសត្រូវចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មដែលប្រព្រឹត្តដោយបក្សកុម្មុយនិស្តកម្ពុជា ប្រាកដជានឹងអាចរួចផុតពីការដាក់ទណ្ឌកម្ម ឬក៏អាចនៅជាប់ឃុំឃាំងមិនមានរយៈពេលកំណត់ដោយមិនបានទទួលការកាត់សេចក្តី ហើយនេះជាលទ្ធផលដែលមិនអាចទទួលយកបាន ។ ចំណុចទីពីរៈ បើទោះបីជាយើងបាត់បង់ឱកាសក្នុងការធ្វើឲ្យច្បាប់និងកិច្ចព្រមព្រៀងមានភាពប្រសើរជាងមុនក៏ដោយ ក៏មិនមានកំហុសច្រើនប៉ុន្មានដែរចំពោះអត្ថបទច្បាប់ទាំងពីរនេះ ទាំងខាងផ្នែកសិទ្ធិមនុស្សនិងផ្នែកស្វែងរកការពិត ។ ទន្ទឹមនឹងនោះ យើងត្រូវតែទទួលស្គាល់ថាមានបញ្ហាធំៗចំនួន៥ ។

បញ្ហាទីមួយគឺ សាលាជំនុំជម្រះក្តីនេះប្រហែលជាអាចកាត់សេចក្តីដោយយុត្តិធម៌ ប៉ុន្តែមិនសូវជាពេញលេញប៉ុន្មានទេ ដោយសារតែការធ្វើអន្តរាគមន៍មិនត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់ពីសំណាក់អ្នកនយោបាយ មន្ត្រីរដ្ឋាភិបាល និងតំណាងរដ្ឋាភិបាលប្រទេសផ្សេងៗ ។ ខ្ញុំនិយាយដូច្នេះគឺសំអាងទៅលើការព្យាករណ៍ទុកជាមុនដោយយោងលើបទពិសោធន៍ពីអតីតកាលដែលក្នុងនោះប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌កម្ពុជាខ្វះខាតភាពយុត្តិធម៌និងភាពឯករាជ្យដែលករណីនយោបាយមិនដែលត្រូវបានដោះស្រាយដោយយុត្តិធម៌ម្តងណាឡើយ ។ ខ្ញុំនឹកឃើញតែឧទាហរណ៍មួយគត់គឺកាលពីទសវត្សរ៍កន្លងទៅដែលតុលាការកម្ពុជាកាត់សេចក្តីករណីនយោបាយមួយដោយវាយតម្លៃទៅលើភស្តុតាង ហើយចេញសាលក្រមសម្រេចសេចក្តីដោយមិនទទួលឥទ្ធិពលនយោបាយ ។ ការព្រួយបារម្ភដោយផ្អែកលើបទពិសោធន៍កន្លងមកអំពីភាពមិនយុត្តិធម៌នៅក្នុងការកាត់សេចក្តីករណីនយោបាយគឺកើតចេញពីបទពិសោធន៍ដ៏ជូរចត់ដែលក្នុងនោះឥទ្ធិពលរបស់អ្នកនយោបាយគ្របដណ្តប់លើតុលាការមិនអាចកែប្រែភ្លាមៗដោយកម្មវិធីបង្កើនសមត្ថភាពឬក៏កែប្រែក្នុងរយៈពេលខ្លីបានទេ ។ កម្មវិធីនេះត្រូវបានអនុវត្តនៅកម្ពុជាជាងមួយទសវត្សរ៍មកហើយ ប៉ុន្តែលទ្ធផលដែលទទួលបានកន្លងមកគឺតិចតួចបំផុត ហើយប្រទេសផ្តល់ជំនួយភាគច្រើនយល់កាន់តែច្បាស់អំពីស្ថានភាពនេះ និងមានថ្លែងជាសាធារណៈទៀតផង ។ ទាក់ទងនឹងបញ្ហានេះ ខ្ញុំសូមសង្កត់ធ្ងន់ថា បញ្ហាជាសារវន្តគឺមិនមែនកង្វះខាតចំណេះដឹង ឬក៏ការហ្វឹកហ្វឺនចំណេះដឹងនៅក្នុងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌នោះទេ បើទោះបីជាចំណុចទាំងពីរនេះពិតជាត្រូវការយ៉ាងខ្លាំងក៏ដោយ ។ បញ្ហានោះគឺជាការប្តេជ្ញាចិត្តរបស់អ្នកនយោបាយសំខាន់ៗក្នុងការធានាថា អ្នកបម្រើការនៅក្នុងតុលាការនឹងយកចំណេះដឹងរបស់ខ្លួនទៅប្រើប្រាស់ឲ្យបានត្រឹមត្រូវ ។ ខ្ញុំមិនបន្ទោសលើចំណុចនេះទេ ប៉ុន្តែគ្រាន់តែចង់លើកឡើងថា សកម្មភាពមិនស្មោះត្រង់ដែលបានអនុវត្តទាក់ទងនឹងករណីសម្លាប់មេដឹកនាំសហជីពកម្មករ លោក ជា វិជ្ជា និងការបោះឆ្នោតរបស់គណៈមេធាវីនាពេលថ្មីៗនេះ បានបង្ហាញឲ្យឃើញថា តុលាការកម្ពុជាមិនមានការផ្លាស់ប្តូរទេជុំវិញបញ្ហាទទួលឥទ្ធិពលនយោបាយ ។ ទោះជាយ៉ាងណាក្តី ករណីទាំងពីរខាងលើនេះបង្ហាញថា ប្រសិនបើទុកលទ្ធភាពឲ្យចៅក្រមនិងមេធាវីកម្ពុជាធ្វើការងារតាមសមត្ថភាពរៀងៗខ្លួនដោយឥត

មានការលូកដៃពីសំណាក់អ្នកនយោបាយ ចៅក្រមនិងមេធាវីទាំងនេះប្រាកដជាអាចវាយតម្លៃភស្តុតាងនិងអនុវត្តឯករាជ្យភាពរបស់ខ្លួនជាមិនខាន ។ ជាការពិត ចៅក្រមនិងមេធាវីកម្ពុជាពិតជាចង់ធ្វើយ៉ាងនេះប្រសិនបើមានឱកាស ។ នេះជាបញ្ហាធំទីមួយ ។

បញ្ហាទីពីរគឺថា មានហេតុផលសមរម្យមួយក្នុងការជឿជាក់ថាពិតជាមានចេតនាក្នុងការធានាថា បញ្ជីឈ្មោះជនសង្ស័យដែលនឹងត្រូវកាត់ទោសដោយអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញគឺត្រូវបានកំណត់ទុកជាមុនដើម្បីការពារជនល្មើសជាច្រើននាក់ (មួយចំនួនកំពុងតែកាន់តំណែងនៅក្នុងរដ្ឋាភិបាល) ពីការប្រឈមមុខនឹងសាលាកាត់ក្តីនិងពីភាពអាម៉ាស់ ។ អត្ថបទច្បាប់និងកិច្ចព្រមព្រៀងអាចនិយាយបានថាអាចទទួលយកបានប្រសិនបើមិនមានបញ្ហា ។ បើទោះបីជាមានបញ្ហាជាមួយនឹងការកំណត់ទុកជាមុននូវមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់របស់របបខ្មែរក្រហមនៅក្នុងច្បាប់និងកិច្ចព្រមព្រៀងក៏ដោយ ក៏បញ្ហានេះអាចការពារបានជាពិសេសដោយសារតែច្បាប់នេះបានចែងអំពីលំដាប់ទីពីរនៃជនសង្ស័យដែរ គឺអ្នកទាំងឡាយដែលមិនមែនជាអ្នកដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ប៉ុន្តែស្ថិតនៅក្នុងចំណោមអ្នកដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតចំពោះឧក្រិដ្ឋកម្មរបស់បក្សកុម្មុយនិស្តកម្ពុជា ។ បញ្ហាគឺចេតនាដែលមានសរសេរនិងមិនមានសរសេរនៅក្នុងអត្ថបទច្បាប់ដើម្បីកម្រិតការចោទប្រកាន់ឲ្យនៅត្រឹមមួយក្តាប់តូចនៃមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់របស់បក្សកុម្មុយនិស្តកម្ពុជានិងជនដៃដល់ដែលមានកេរ្តិ៍ឈ្មោះអសោចពីរបីនាក់ទៀតដែលគួរឲ្យកត់សម្គាល់នោះគឺកម្មាភិបាលនៃមន្ទីរសន្តិសុខមជ្ឈិម ស-២១ (ប្អូលស្លែង) ។ នេះគឺជាបញ្ហា ពីព្រោះភស្តុតាងបង្ហាញថា អ្នកដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតរួមមានទាំងកម្មាភិបាលបក្សកុម្មុយនិស្តកម្ពុជាផង នឹងអាចជាបេក្ខជនសម្រាប់ការកាត់សេចក្តី ។

អ្នកទាំងអស់គ្នាពិតជាឆ្ងល់អំពីចំនួនអ្នកដែលសាលាជំនុំជម្រះក្តីមេដឹកនាំខ្មែរក្រហមនឹងចោទប្រកាន់ ។ ខ្ញុំសូមបង្ហាញនូវតួលេខស្មានរបស់ខ្ញុំ ។ នៅពេលដែលបក្សកុម្មុយនិស្តកម្ពុជាកំពុងកាន់អំណាច ក្បាលម៉ាស៊ីនដឹកនាំជាន់ខ្ពស់មានសមាជិកគណៈកម្មាធិការអចិន្ត្រៃយ៍ពី២០ទៅ៣០នាក់ និងកម្មាភិបាលដែលមានអំណាចពីថ្នាក់មជ្ឈិមទៅថ្នាក់មូលដ្ឋានមានចំនួនប្រហែល ១ពាន់នាក់ ។ ក្នុងចំណោមនោះ មានតែប្រហែលជាងពាក់កណ្តាលប៉ុណ្ណោះដែលនៅរស់រានមានជីវិតពីការបោសសម្អាតដែលចាប់ផ្តើមធ្វើនៅក្នុងជួរបក្សនៅឆ្នាំ១៩៧៦ និងបន្តបោសសម្អាតកាន់ខ្លាំងនៅឆ្នាំ១៩៧៧និង១៩៧៨ ។ ចាប់តាំងពីពេលនោះមកអ្នកដែលនៅសល់ជីវិតពីរបបនោះមានចំនួនកាន់តែតិចទៅៗ ។ ប្រសិនបើយុត្តាធិការរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញអាចចោទប្រកាន់ទៅដល់ថ្នាក់ស្រុក ខ្ញុំគិតថាមានមិនលើសពីពីរ-បីរយនាក់ទេដែលនៅមានជីវិត ។ និយមន័យរបស់ "មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់" និង «អ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុត» និងភស្តុតាងដែលមាន នឹងកំណត់ថាតើប៉ុន្មាននាក់នៃចំនួននេះអាចជាមុខសញ្ញានៃការស៊ើបអង្កេត ។ តាមការសន្និដ្ឋានរបស់ខ្ញុំគឺថាមិនច្រើនជាង៦០ករណីទេដែលត្រូវជាមួយនឹងប្រភេទពីរនេះ ដែលក្នុងនោះប្រហែលជាមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់១០នាក់និងអ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតចំនួន៥០នាក់ ។

ខ្ញុំដឹងច្បាស់ថាសំណួរបន្ទាប់មកទៀតដែលអ្នកទាំងឡាយចាប់អារម្មណ៍នោះគឺ "អ្នកទាំងនោះជានរណា?" ។ ខ្ញុំតែងតែលើកឡើងពីបញ្ហានេះ ប៉ុន្តែខ្ញុំសូមនិយាយសាជាថ្មីម្តងទៀតនូវអ្វីដែលខ្ញុំតែងតែលើកឡើងទាំងក្នុងការសរសេរនិងក្នុងបទសម្ភាសន៍ ។ ថ្មីៗនេះ មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជាបានចេញផ្សាយសៀវភៅមួយដែលកែប្រែខ្លះៗនូវអ្វីដែលខ្ញុំបានសរសេរកាលពីពីរ-បីឆ្នាំកន្លងទៅ ។ សៀវភៅនោះមានចំណងជើងថា "បេក្ខជន៧រូបសម្រាប់ការកាត់សេចក្តី" ដែលក្នុងនោះមានរាយឈ្មោះមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់៧រូបដែលនៅមានជីវិត ហើយភស្តុតាងបញ្ជាក់អំពីកំហុសរបស់អ្នកទាំងនោះមាននៅក្នុងបណ្ណសាររបស់មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា ។ ក្នុងចំណោមបេក្ខជនទាំង៧រូប ៦រូបនៅមានជីវិតនៅឡើយ បច្ចុប្បន្ននេះ ហើយនឹងនៅតែស្ថិតក្នុងវង្វង់នៃការចោទប្រកាន់ដដែល ។ អ្នកទាំងនេះមាន នួន ជា, អៀង សារី, ខៀវ សំផន, តា ម៉ុក, ស៊ូ ម៉េត និង មាស មុត ។ ជាការពិតណាស់ នៅក្នុងសៀវភៅនេះមានសរសេរថា មានភស្តុតាងយ៉ាងច្រើនសម្រាប់ប្រឆាំងនឹង ឌុច ដែលជាប្រធានមន្ទីរ ស-២១ ហើយភស្តុតាងទាំងនេះកំពុងតែបន្តកើនឡើង ។ ដូច្នេះ ឌុចប្រាកដជាបេក្ខជនមួយរូបដែរ ។

ម្យ៉ាងវិញទៀត កាលពីប៉ុន្មានឆ្នាំមុន ខ្ញុំ និង ក្រេក

អេបឆេសាន់ ដែលជាអ្នកស្រាវជ្រាវអំពីខ្មែរក្រហមដែរ បានចេញសេចក្តីថ្លែងការណ៍មួយ យើងមិនមានភស្តុតាងទាក់ទងនឹងលោក ហ៊ុន សែន នៅក្នុងបទល្មើសរបស់បក្សកុម្មុយនិស្តកម្ពុជាទេ ។ អ្នកទាំងអស់គ្នានៅតែអាចរកមើលសេចក្តីថ្លែងការណ៍នេះបាននៅក្នុងវែបសាយផ្សេងៗរបស់រដ្ឋាភិបាល ។ ខ្ញុំចង់ឆ្លៀតយកឱកាសនេះដើម្បីនិយាយថា ប៉ុន្មានឆ្នាំទៅមុខទៀត ឯកសាររាប់ម៉ឺនទំព័រនឹងកើនឡើង បទសម្ភាសន៍រាប់ពាន់ក៏នឹងកើនឡើងដែរ ប៉ុន្តែសេចក្តីថ្លែងការណ៍នោះនៅពិតដដែល ។ ខ្ញុំចង់បញ្ជាក់បន្ថែមទៀតថា តាមចំណេះដឹងរបស់ខ្ញុំ គ្មានអ្នកដែលកំពុងកាន់តំណែងនៅក្នុងរដ្ឋាភិបាលណាម្នាក់ស្ថិតនៅក្នុងប្រភេទអ្នកដែលនឹងត្រូវចោទប្រកាន់ឲ្យទទួលខុសត្រូវបទល្មើសនៅក្នុងរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យនោះទេ ។ ខ្ញុំយល់ថា នេះជាអ្វីដែលអ្នកទាំងអស់គ្នាជឿជាក់ ប៉ុន្តែមិនមានភស្តុតាង ។ ខ្ញុំសូមបន្ថែមថា អ្នកដទៃទៀតដែលអាចចូលទៅក្នុងប្រភេទនៃអ្នកដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតនេះ គឺជាមនុស្សដែលមិនមានកេរ្តិ៍ឈ្មោះអសោច ឬជាមនុស្សដែលគ្មាននរណាស្គាល់ ។ អ្នកដែលនៅក្នុងបន្ទប់នេះប្រហែលជាមិនធ្លាប់ឮឈ្មោះអ្នកទាំងនោះផង ។ ចំណុចនេះបាននាំឲ្យខ្ញុំឈានទៅដល់ការសន្និដ្ឋានថា បើទោះបីជាការពិតទាំងមូលអំពីអ្នកដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតដទៃទៀតត្រូវបានលាតត្រដាង ក៏ខ្ញុំគិតថាការណ៍នេះនឹងមិននាំឲ្យសង្គមធ្លាក់ចុះឬបែកបាក់ទេ ។

ក៏ប៉ុន្តែ មានបញ្ហាទីបីដែលជាបញ្ហាដ៏ធំទាក់ទងនឹងការលាតត្រដាងការពិត ។ នោះគឺថា ប្រសិនបើសវនាការរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញមិនមានភាពយុត្តិធម៌ ហើយការកាត់សេចក្តីរបស់សាលាជំនុំជម្រះក្តីនេះត្រូវកម្រិតដោយកត្តានយោបាយជាជាងច្បាប់នោះ សាលាជំនុំជម្រះក្តីមួយនេះនឹងមិនបន្ថែមឲ្យយើងនូវចំណេះដឹងអំពីមូលហេតុនិងអ្វីដែលកើតឡើងនៅក្រោមរបបខ្មែរក្រហមទេ ។ សំខាន់បំផុតនោះគឺថា សាលាជំនុំជម្រះក្តីនេះមិនអាចដោះស្រាយនូវអ្វីដែលខ្ញុំមើលឃើញថាជាសំណួរមានលក្ខណៈប្រវត្តិសាស្ត្រសំខាន់ជុំវិញបទល្មើសរបស់បក្សកុម្មុយនិស្តកម្ពុជា ពោលគឺៈ ក) តើបទល្មើសនេះជាលទ្ធផលនៃការសមគំនិតគ្នារវាងមេដឹកនាំខ្លះ ឬទាំងអស់ ដើម្បីឲ្យអ្នកនៅក្រោមបង្គាប់របស់ខ្លួនប្រព្រឹត្ត? ឬ ខ) បទឧក្រិដ្ឋកម្មនេះជាលទ្ធផលនៃការប្រើប្រាស់មិនសមរម្យនូវអំណាចដែលបានផ្ទេរឲ្យ មានន័យថាជាការប្រព្រឹត្តដោយមិនមានបញ្ជា ឬក៏ផ្ទុយទៅនឹងបញ្ជារបស់ថ្នាក់លើ ហើយដែលថ្នាក់លើមិនបានដឹងពីការប្រព្រឹត្តនេះ? ដោយផ្អែកលើភស្តុតាងដែលមានកន្លងមក ទស្សនៈផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ខ្ញុំគឺថា យើងត្រូវតែលាតត្រដាង វិភាគ និងយល់ឲ្យបានច្បាស់នូវចំណុចទាំងពីរខាងលើ ប្រសិនបើយើងពិតជាចង់ធ្វើឲ្យមានការរីកចម្រើននូវការទទួលខុសត្រូវផ្នែកច្បាប់ ផ្នែកប្រវត្តិសាស្ត្រ និងផ្នែកសីលធម៌ នៃបទឧក្រិដ្ឋរបស់បក្សកុម្មុយនិស្តកម្ពុជា ។ ការដោះស្រាយនូវបញ្ហានេះក៏ជួយយើងក្នុងការប្រឈមមុខនឹងការពិភាក្សាជាញឹកញាប់អំពីមូលហេតុនៃឧក្រិដ្ឋកម្មរបស់បក្សកុម្មុយនិស្តកម្ពុជា ថាតើឧក្រិដ្ឋកម្មនេះជាលទ្ធផលនៃឥទ្ធិពលមនោគមវិជ្ជាបរទេស ឬក៏ឥទ្ធិពលនៃសារជាតិវប្បធម៌ខ្លួនឯង ។ សូម្បីតែការជំនុំជម្រះសេចក្តីដែលយុត្តិធម៌និងគ្រប់ជ្រុងជ្រោយបំផុតក៏មិនអាចផ្តល់ចម្លើយនេះបានដែរ ហើយការពិភាក្សាដែលស្រដៀងគ្នានេះនៅតែបន្តក្នុងចំណោមអ្នកដែលព្យាយាមពន្យល់ពីការសម្លាប់រង្គាលជនជាតិជ្វីហ្វ អំពើប្រល័យពូជសាសន៍នៅរ៉្វាន់ដា និងការសម្លាប់រង្គាលនៅសហភាពសូវៀត ប៉ុន្តែការពិភាក្សាទាំងនេះមិនទាក់ទងទៅនឹងយុត្តិធម៌នៃការជំនុំជម្រះសេចក្តីទេ ។ គំនិតរបស់ខ្ញុំនោះគឺថា ប្រសិនបើអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញអាចកាត់សេចក្តីដោយយុត្តិធម៌ ការជំនុំជម្រះសេចក្តីទាំងអស់នេះនឹងអាចរួមចំណែកសំខាន់ក្នុងការស្វែងរកមូលហេតុនៃឧក្រិដ្ឋកម្មរបស់របបខ្មែរក្រហម ។

នៅទីនេះ ខ្ញុំចង់ត្រឡប់ទៅរកការផ្តល់យោបល់ពីដំបូងរបស់ខ្ញុំដែលថា ការកំណត់ទុកជាមុននូវមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់គឺមានបញ្ហា ប៉ុន្តែបញ្ហានេះអាចការពារបាន ។ ខ្ញុំគិតថាមិនមែនជាបញ្ហាចាំបាច់ទេក្នុងការបង្កើតនូវគោលការណ៍ទទួលខុសត្រូវមួយដែលថា ប្រសិនបើអ្នកជាមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ អ្នកត្រូវតែទទួលកំហុស ទោះបីជាកំហុសនោះតិចតួចជាងមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ដទៃទៀត ឬតិចតួចជាងអ្នកដែលមានឋានៈទាបជាងអ្នកក៏ដោយ ។ មានកំហុសតិចតួចជាងអ្នកដទៃមិនមែនមានន័យថាគ្មានកំហុសនោះទេ ហើយក្នុងនាមជាមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ ជាពិសេសអ្នកដែល

ល្បីនិងមានឥទ្ធិពល (ទោះបីជាមិនមែនជាអ្នកដែលមានអំណាចខ្ពស់បំផុត) មានន័យថាអ្នកមានការទទួលខុសត្រូវពិសេសមួយរួចទៅហើយ ។ ការកំណត់ទុកជាមុននូវមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់បានធ្វើឲ្យអ្នកទាំងឡាយយល់ថា បទល្មើសទាំងអស់ ឬស្ទើរតែទាំងអស់ គឺជាលទ្ធផលនៃការសមគំនិតគ្នារវាងថ្នាក់លើនិងថ្នាក់ក្រោម ហើយដែលខ្ញុំមើលឃើញថាមានបញ្ហានោះគឺនៅពេលដែលការយល់ឃើញនេះមិនមែនជាការពិត ។ ការដោះស្រាយបញ្ហាទាំងនេះនឹងធ្វើឲ្យអ្នកនយោបាយមួយចំនួនទទួលនូវការអាម៉ាស់ជាមិនខាន ។ បើទោះបីមិនមែនជាអ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតក៏ដោយ ក៏អ្នកនយោបាយទាំងនោះមិនចង់ឲ្យនរណាដឹងថា ខ្លួនជាអតីតខ្មែរក្រហមដែរ ។ សូម្បីតែអតីតទាហានខ្មែរក្រហមតូចតាចក៏មិនចង់ឲ្យនរណាស្គាល់ដែរ ប៉ុន្តែខ្ញុំគិតថាអ្នកទាំងនេះជាមនុស្សសំខាន់សម្រាប់ការស្វែងយល់ពីមូលហេតុដែលថ្នាក់ក្រោមបានសម្លាប់មនុស្សនៅគ្រប់ទីកន្លែង ។ លុះត្រាតែប្រជាជនកម្ពុជានិងអ្នកទាំងអស់គ្នាស្វែងយល់អំពីចំណុចសំខាន់នៃបញ្ហានេះ បើមិនដូច្នេះទេ កេរដំណែលនៃបទល្មើសរបស់បក្សកុម្មុយនិស្តកម្ពុជានៅតែមានទម្ងន់ដដែល ។ ខ្ញុំមើលមិនឃើញថា សាលាជំនុំជម្រះក្តីនេះអាចជួយយើងឲ្យដើរលើផ្លូវមួយនេះបានឆ្ងាយឡើយ ។

បញ្ហាទីបួនគឺថា ប្រសិនបើការកាត់សេចក្តីរបស់សាលាជំនុំជម្រះក្តីមេដឹកនាំខ្មែរក្រហមបង្ហាញថាប្រព័ន្ធតុលាការនៅកម្ពុជាអាចបំពេញភារកិច្ចរបស់ខ្លួនដោយឯករាជ្យ មិនលម្អៀង និងយុត្តិធម៌នោះ សាលាជំនុំជម្រះក្តីនេះនឹងមានផលប្រយោជន៍ជាវិជ្ជមានដល់ស្ថានភាពសិទ្ធិមនុស្សនៅកម្ពុជា រួមទាំងការធ្វើកំណែទម្រង់ផ្នែកច្បាប់និងតុលាការផង ។ ផ្ទុយមកវិញ ប្រសិនបើសាលាជំនុំជម្រះក្តីនេះមិនអាចបំពេញភារកិច្ចរបស់ខ្លួនដោយឯករាជ្យ យុត្តិធម៌ និងមិនលម្អៀងទេ ឥទ្ធិពលដែលទទួលបានប្រាកដជាអវិជ្ជមានជាមិនខាន ។

បញ្ហាទីប្រាំនោះគឺថា សហគមន៍អន្តរជាតិចង់ឲ្យអ្វីៗដំណើរការទៅដោយអស់ថវិកាតិចបំផុត ។ ការណ៍នេះនឹងធ្វើឲ្យបញ្ហារបស់សាលាជំនុំជម្រះក្តីនេះកាន់តែធ្ងន់ធ្ងរឡើង ។ ជាការពិតណាស់ ការចំណាយអស់ថវិកាច្រើនមិនប្រាកដថានឹងទទួលបានសាលាជំនុំជម្រះក្តីដែលល្អនោះទេ ប៉ុន្តែការចំណាយថវិកាតិចប្រាកដជាធ្វើឲ្យចុះថយនូវលទ្ធភាពដែលអាចធ្វើឲ្យសាលាជំនុំជម្រះក្តីប្រសើរឡើងជាមិនខាន ។

គោលការណ៍ដែលជាបទដ្ឋានសម្រាប់ខ្ញុំគឺថា ប្រសិនបើរដ្ឋាភិបាលមានភាពក្លាហាននិងព្យាយាម ហើយប្រសិនបើអ្នកដែលចង់ឲ្យមានសាលាជំនុំជម្រះក្តីនេះក្លាហាននិងព្យាយាមដែរនោះ យើងនឹងមានឱកាសក្នុងការធ្វើឲ្យសាលាជំនុំជម្រះក្តីមេដឹកនាំខ្មែរក្រហមនេះទទួលបានផលល្អតាមថវិកាដែលចំណាយ ។ ខ្ញុំមិនលាក់ទេ ខ្ញុំមែនជាអ្នកដែលមានសុទិដ្ឋិនិយមបំផុតទេជុំវិញបញ្ហាសាលាជំនុំជម្រះក្តីមេដឹកនាំខ្មែរក្រហម ហើយខ្ញុំក៏គិតថាមិនមានមនុស្សប៉ុន្មាននាក់ដែរដែលមានទុទិដ្ឋិនិយមច្រើនជាងខ្ញុំជុំវិញបញ្ហានេះ ។ ប៉ុន្តែខ្ញុំនៅតែនិយាយថា លទ្ធផលរបស់ “អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ” នៅតែវិជ្ជមាននិងមានតម្លៃ បើទោះបីជាមានអ្នកខ្លះសន្និដ្ឋានថា ការជំនុំជម្រះរបស់អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញប្រាកដជាមិនសុក្រឹត មិនពេញលេញ ទុកចោលសំណួរជាច្រើនមិនដោះស្រាយ ហេតុដូច្នេះហើយតម្រូវឲ្យមានការស្រាវជ្រាវការស៊ើបអង្កេត ការត្រួតពិនិត្យ និងការពិភាក្សាផ្នែកច្បាប់និងប្រវត្តិសាស្ត្របន្ថែមទៀត ។ ទោះបីជាការកាត់សេចក្តីនោះយុត្តិធម៌ពេញលេញនិងមិនមានការលូកដៃពីសំណាក់អ្នកនយោបាយយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏នោះមិនមែនជាចំណុចបញ្ចប់នៃការពិភាក្សាទេ ។ សញ្ញាណនៃ “ការបិទទំព័រប្រវត្តិសាស្ត្រ” គឺផ្ទុយគ្នាពីការស្វែងរកការពិតនិងការស្វែងយល់ ហើយក៏ផ្ទុយគ្នានឹងយុត្តិធម៌និងការការពារមិនឲ្យកើតឡើងម្តងទៀតដែរ ។

ហេឡែន ហ្សាវីសៈ ខ្ញុំនិយាយនេះក្នុងនាមខ្លួនខ្ញុំផ្ទាល់ ។ សព្វថ្ងៃនេះខ្ញុំកំពុងតែធ្វើការជាមួយក្រុមការងាររបស់រាជរដ្ឋាភិបាលសម្រាប់រៀបចំការកាត់សេចក្តីមេដឹកនាំខ្មែរក្រហម ប៉ុន្តែខ្ញុំមិនមែនជាអ្នកនាំពាក្យរបស់រដ្ឋាភិបាលទេ ។ ខ្ញុំចង់និយាយបន្តិចអំពីអ្វីដែលប្រជាជនកម្ពុជា រដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា និងអ្នកដទៃទៀតចង់បាននោះគឺៈ ការបង្កើតសាលាជំនុំជម្រះក្តីមេដឹកនាំខ្មែរក្រហម ។ ខ្ញុំសូមចាប់ផ្តើមជាមួយនឹងសំណួរទីពីរ “តើសាលាជំនុំជម្រះក្តីនេះមានអត្ថប្រយោជន៍ឬទេ ហើយបង្កើតសម្រាប់អ្នកណា?» ។ ខ្ញុំសូមចាប់ផ្តើមដោយពិចារណាអំពីសាធារណជនទូទៅ ហើយខ្ញុំនឹកឃើញថាមានការស្ទាបស្ទង់មតិមួយចំនួន

ដែលមានការខ្វះខាតច្រើនទាំងចំនួនមនុស្សទាំងផ្នែកវិធីសាស្ត្រ ប៉ុន្តែអ្វីដែលល្អនោះគឺជាលទ្ធផលដែលដូចគ្នានៃការស្ទាបស្ទង់មតិ ។ ខ្ញុំមិនទាន់បានមើលឯកសារស្ទង់មតិនេះឡើងវិញនៅឡើយទេ ប៉ុន្តែបើយោងទៅតាម គ្រេក អេចឆេសាន់ មានការស្ទង់មតិប្រហែល១០ដែលបានធ្វើកាលពីទសវត្សរ៍កន្លងទៅ ហើយលទ្ធផលដែលទទួលបានគឺដូចគ្នាច្រើន ដែលក្នុងនោះ៨០ភាគរយបានគាំទ្រឲ្យមានការទទួលខុសត្រូវតាមផ្លូវច្បាប់ ។ ខ្ញុំសូមលើកឡើងនូវការស្ទង់មតិរបស់មជ្ឈមណ្ឌលអភិវឌ្ឍន៍សង្គមអំពីសំណួរថាតើសាលាជំនុំជម្រះក្តីមេដឹកនាំខ្មែរក្រហមមានអត្ថប្រយោជន៍ ឬមិនមានអត្ថប្រយោជន៍ដល់ការផ្សះផ្សាជាតិ ។ លទ្ធផលដែលទទួលបានគឺ៨២ភាគរយគាំទ្រឲ្យមានតុលាការ ។ អ្នកដែលតាមដានបញ្ហានេះប្រហែលជាបានឮអំពីរបាយការណ៍កាលពីសប្តាហ៍មុនអំពីការស្ទង់មតិដែលធ្វើឡើងដោយវិទ្យាស្ថានខ្មែរដើម្បីលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ ដែលក្នុងនោះ៩៧ភាគរយឆ្លើយថាចង់បានតុលាការ ។ មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជាក៏មានការស្ទង់មតិមួយចំនួនដែរ ហើយខ្ញុំមិនដែលបានឮការស្ទង់មតិណាមួយប្រកាសថាប្រជាជនភាគច្រើនមិនចង់បានតុលាការនោះទេ ។ ប៉ុន្មានឆ្នាំចុងក្រោយនេះមិនទាន់មានការធ្វើប្រជាមតិទូទាំងប្រទេសឬក៏បោះឆ្នោតជាទូទៅអំពីសាលាជំនុំជម្រះក្តីមេដឹកនាំខ្មែរក្រហមនៅឡើយទេ ។

មានការស្ទាបស្ទង់មតិដ៏ទូលំទូលាយមួយកាលពីឆ្នាំ១៩៨៣ ដែលធ្វើឡើងដោយគណៈកម្មាធិការស្រាវជ្រាវរបស់រណសិរ្សអន្តរជាតិ ។ នៅរវាងឆ្នាំ១៩៨២និងឆ្នាំ១៩៨៣ គណៈកម្មាធិការនេះបានចុះទៅខេត្តក្រុងចំនួន១៩ ។ កាលណោះគឺធ្វើក្នុងទម្រង់ដែលហៅថា "ញត្តិ" ដែលប្រជាជនសរសេរអំពីអ្វីដែលបានកើតឡើងចំពោះខ្លួន ឬក៏កើតឡើងចំពោះអ្នកភូមិ រោងចក្រ ក្រុមពិសេសណាមួយ និងរាយការណ៍ពីចំនួនសមាជិកក្រុមគ្រួសារដែលបានបាត់បង់ជីវិត ។ល ។ ឥឡូវនេះមានភាពមិនច្បាស់លាស់ជាច្រើនអំពីបញ្ហានេះ និងដោយមិនមានការសង្ស័យនោះគឺការរាប់ចំនួនមនុស្សស្លាប់ដែលធ្វើដល់ទៅពីរដង ។ ឧទាហរណ៍ៈ មនុស្សម្នាក់រាយការណ៍ថា "ប្អូនស្រីរបស់ខ្ញុំត្រូវសម្លាប់" ហើយមនុស្សម្នាក់ផ្សេងទៀតរាយការណ៍ថាអ្នកដដែលនោះត្រូវសម្លាប់ ។ ក៏ប៉ុន្តែចំណុចសំខាន់នោះគឺថា មនុស្សជាងមួយលាននាក់បានផ្តិតមេដៃដើម្បីស្នើសុំឲ្យអង្គការសហប្រជាជាតិបដិសេធខ្មែរក្រហម និងចាត់វិធានការតាមផ្លូវច្បាប់ ។ នេះប្រហែលជាការស្ទង់មតិដែលទូលំទូលាយបំផុត ។

ខ្ញុំក៏ចង់ក្រឡេកមើលទៅបញ្ហាគោលជំហររបស់រដ្ឋាភិបាលនៅពេលនោះដែរ ។ ប្រសិនបើយើងត្រឡប់ទៅមុនពេលបង្កើតរបបសាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា ពោលគឺពេលដែល ប៉ុល ពត នៅកាន់អំណាចនៅឡើយនោះ "រណសិរ្ស" (ដែលត្រូវបានបង្កើតនៅខែធ្នូឆ្នាំ១៩៧៨) បានអំពាវនាវឲ្យមានការដាក់ទោសអ្នកដែលពេលនោះគេហៅថាអ្នកជំពាក់បំណុលឈាមធ្ងន់ធ្ងរ និងអំពាវនាវឲ្យព្យាយាមកសាងប្រទេស ។ នោះជាគោលជំហរផ្លូវការរបស់ "រណសិរ្ស" នៅពេលដែលចូលកាន់អំណាចនិងផ្តួលរំលំខ្មែរក្រហម ។

នៅខែកក្កដាឆ្នាំ១៩៧៩ ក្រឹត្យច្បាប់លេខ១ដែលជាក្រឹត្យច្បាប់ដំបូងបំផុតរបស់របបថ្មី បានបង្កើត"តុលាការប្រជាជនបដិវត្តន៍" ដើម្បីកាត់ទោស ប៉ុល ពត និង អៀង សារី ពីបទប្រល័យពូជសាសន៍ ។ អ្នកទាំងអស់គ្នាប្រហែលជានៅចាំថាកាលពីខែសីហា ឆ្នាំ១៩៧៩ មានការកាត់សេចក្តីកំបាំងមុខមួយលើអ្នកទាំងពីរនេះ ។ ការកាត់សេចក្តីនេះបានអានរបាយការណ៍ពីគណៈកម្មាធិការ៨ផ្សេងៗគ្នា និងអត្ថបទពីសាក្សីប្រមាណ៣៩រូប ហើយក្រុមការងារបានចុះទៅមើលកន្លែងផ្សេងៗនៅតាមខេត្តមួយចំនួន ។ តុលាការនេះបានទទួលនូវការរិះគន់យ៉ាងខ្លាំងក្លា ហើយត្រូវបានបដិសេធដោយប្រើពាក្យថាជា "តុលាការល្ខោន" ។ នេះជាបញ្ហាដ៏ស្មុគស្មាញមួយ ហើយយើងមិនមានពេលវេលាគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីពិភាក្សាអំពីបញ្ហានេះនៅពេលនេះទេ ។ ខ្ញុំឆ្ងល់ថាមានលក្ខណៈសម្គាល់អ្វីខ្លះដែលអាចកំណត់ថាតុលាការមួយជាតុលាការល្ខោន ហើយក្នុងពិភពលោកសព្វថ្ងៃនេះមានតុលាការល្ខោនចំនួនប៉ុន្មាន ។ ដូច្នេះខ្ញុំគិតថា ភាពទន់ខ្សោយរបស់ក្រុមការងារតុលាការរបស់សាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជាមិនមែនចម្លែកខុសគេនោះទេ ។ អ្វីដែលខ្ញុំចង់លើកឡើងនៅទីនេះគឺមិនមែនការពារថា"តុលាការប្រជាជនបដិវត្តន៍"មានភាពត្រឹមត្រូវនោះទេ ប៉ុន្តែដើម្បីបង្ហាញថានោះជាកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងរបស់

រដ្ឋាភិបាលទាំងនៅពេលដែលខ្លួននៅខ្វះធនធានយ៉ាងខ្លាំងបន្ទាប់ពីការដួលរលំនៃរបបខ្មែរក្រហម ។ អ្វីដែលអ្នកទាំងឡាយប្រហែលជាមិនដឹងនោះគឺថា ពេញមួយទសវត្សរ៍ឆ្នាំ១៩៨០ រដ្ឋាភិបាលបានអំពាវនាវសុំឲ្យមានសាលាជំនុំជម្រះក្តីអន្តរជាតិ ។ សាលាជំនុំជម្រះក្តីនៅឆ្នាំ១៩៧៩មិនមានការទទួលស្គាល់ដូចដែលរដ្ឋាភិបាលរំពឹងទុក ។ តាមទស្សនៈរបស់ខ្ញុំ នេះប្រហែលជាដោយសារហេតុផលនយោបាយច្រើនជាងហេតុផលច្បាប់ ។ នៅពេលនោះទាំងរដ្ឋាភិបាលនិង“តុលាការប្រជាជនបដិវត្តន៍” មិនត្រូវបានទទួលស្គាល់ឡើយ ។ ពេញមួយទសវត្សរ៍ឆ្នាំ១៩៨០ រដ្ឋាភិបាលនិង “រណសិរ្ស” និងអង្គការផ្សេងទៀត បានព្យាយាមរៀបចំសន្និសីទកិច្ចប្រជុំ និងបានផ្ញើញត្តិ ព្រមទាំងបានចូលរួមសន្និសីទសន្តិភាពនៅជុំវិញពិភពលោក និងបានអំពាវនាវឲ្យមានសាលាជំនុំជម្រះក្តី ។

នៅខែកញ្ញា ឆ្នាំ១៩៨៦ សម្តេច ហ៊ុន សែន បានសរសេរលិខិតផ្ញើជូនលោកអគ្គលេខាធិការអង្គការសហប្រជាជាតិ និងបានអំពាវនាវឲ្យមានសាលាជំនុំជម្រះក្តីមេដឹកនាំខ្មែរក្រហម ។ សូម្បីតែមុនពេលនោះ ពោលគឺនៅក្នុងឆ្នាំ១៩៧៩និងឆ្នាំ១៩៨០ ឯកសារផ្សេងៗសម្រាប់សាលាជំនុំជម្រះក្តីត្រូវបានផ្ញើជូនអង្គការសហប្រជាជាតិ ។ ហេតុដូច្នេះហើយមានការអំពាវនាវឲ្យមានសាលាជំនុំជម្រះក្តីច្រើនលើកណាស់ ។ ខ្ញុំគិតថាវាមានសារសំខាន់ក្នុងការលើកឡើងនូវករណីនេះ ពីព្រោះមនុស្សជាច្រើននៅតែនិយាយថាអ្វីដែលកើតឡើងសព្វថ្ងៃនេះគឺជារឿងថ្មីសុទ្ធសាធ ប៉ុន្តែខ្ញុំមិនកាន់គោលជំហរដូច្នេះទេ ។ មានអង្គការអ្នកច្បាប់ បញ្ញាជននិងសកម្មជនអន្តរជាតិជាច្រើនដែលបានព្យាយាមពេញមួយទសវត្សរ៍ឆ្នាំ១៩៨០ ដើម្បីឲ្យបង្កើតឡើងនូវសាលាជំនុំជម្រះក្តី ។ មានការព្យាយាមដើម្បីយកករណីនេះទៅដាក់ជូន“តុលាការយុត្តិធម៌អន្តរជាតិ” ។ មានកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងជាច្រើនក្នុងការព្យាយាមរករដ្ឋមួយដែលមានចំណាប់អារម្មណ៍ក្នុងរឿងក្តីនេះធ្វើជាភាគី (តុលាការយុត្តិធម៌អន្តរជាតិ) ដើម្បីដាក់ពាក្យបណ្តឹងចោទប្រកាន់នៅក្រោមអនុសញ្ញាប្រល័យពូជសាសន៍ ប៉ុន្តែកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងនេះត្រូវបានធ្វើមិនដឹងមិនឮ ។

ក្រុមទីបីដែលខ្ញុំគិតថាគួរឲ្យចាប់អារម្មណ៍នោះគឺសភាជាតិ ។ នៅក្នុងឆ្នាំ១៩៨៣ សភាជាតិបានអនុម័តនូវសេចក្តីសម្រេចចិត្តមួយគាំទ្រការបង្កើតគណៈកម្មាធិការស្រាវជ្រាវដែលខ្ញុំបានលើកឡើងពីដំបូង ។ នៅឆ្នាំ២០០១ ក្នុងឱកាសពីរផ្សេងគ្នា (ខែមករា និងខែកក្កដា) រដ្ឋសភាជាតិបានអនុម័តច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ ។ ដោយសារតែត្រូវការធ្វើវិសោធនកម្មបច្ចេកទេស ច្បាប់នេះបានវិលត្រឡប់ទៅកាន់សភាជាលើកទីពីរ ហើយត្រូវបានអនុម័តជាឯកច្ឆន្ទ ។ នៅឆ្នាំនេះ (២០០៤) មានការបោះឆ្នោតចំនួនពីរលើកនៅក្នុងរដ្ឋសភាជាតិ ។ នៅថ្ងៃទី៤ ខែតុលា ការផ្តល់សច្ចាប័នទៅលើកិច្ចព្រមព្រៀងជាមួយអង្គការសហប្រជាជាតិត្រូវបានអនុម័តដោយសំឡេងគាំទ្រ១០៧សំឡេង លើ១០៧សំឡេង ។ នៅថ្ងៃបន្ទាប់នោះ វិសោធនកម្មលើច្បាប់ “បង្កើតអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ” ដើម្បីធ្វើឲ្យឯកសារទាំងពីរនេះស៊ីសង្វាក់គ្នា ត្រូវបានអនុម័តដោយសំឡេងគាំទ្រ៩៦ លើ ៩៨សំឡេង ។ ដូច្នេះហើយ ខ្ញុំគិតថាគោលជំហររបស់រដ្ឋសភាក្នុងការការបង្កើតអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញនៅតែមិនផ្លាស់ប្តូរ ។

ឆ្លើយតបទៅនឹងសំណួរថា“តើអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ មានប្រយោជន៍ឬទេ” ខ្ញុំគិតថាអ្នកទាំងអស់គ្នាមិនត្រូវគិតត្រឹមតែក្នុងផ្នែកហិរញ្ញវត្ថុទេ ប៉ុន្តែត្រូវគិតដល់កិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងនិងចំណុចដែល ស៊ីវ បានលើកឡើងអំពីចលាចលសង្គមឬក៏ការគំរាមកំហែងដល់រចនាសម្ព័ន្ធសង្គមផង ។ ទាក់ទងទៅនឹងបញ្ហាថវិកា ខ្ញុំដឹងថាថ្មីៗនេះមានអ្នកខ្លះបាននិយាយថា គួរតែយកលុយ៥៧លានដុល្លារនេះទៅចំណាយលើអ្វីផ្សេងវិញ និងថា ប្រជាជនត្រូវការរបស់ផ្សេងៗមុនពេលត្រូវការសាលាជំនុំជម្រះក្តីមេដឹកនាំខ្មែរក្រហម ។ ខ្ញុំចង់និយាយថា ប្រសិនបើមិនមានសាលាជំនុំជម្រះក្តីនេះ យើងក៏នឹងមិនទទួលបានថវិកា៥៧លានដុល្លារសម្រាប់យកទៅធ្វើអ្វីផ្សេងដែលប្រជាជនត្រូវការដែរ ។ ខ្ញុំគិតថា លទ្ធភាពក្នុងការប្រើប្រាស់លុយសម្រាប់អភិវឌ្ឍន៍គឺមិនដូចគ្នាទៅនឹងលទ្ធភាពក្នុងការប្តេជ្ញាចិត្តចំពោះសាលាជំនុំជម្រះក្តីនេះទេ ។ ខ្ញុំគិតថានេះជាសំណួរទាក់ទងនឹងនយោបាយ ។

រឿងនេះក៏មានការទាក់ទងទៅនឹងការចូលរួមរបស់ប្រទេសដទៃៗទៀត ដូច្នេះខ្ញុំគិតថា ប្រសិនបើយើងមិនបង្កើតសាលាជំនុំជម្រះក្តី យើងក៏នឹងមិនទទួលបាននូវថវិកាច្រើនជាងនេះសម្រាប់ការចំណាយផ្សេងៗដែរ ។ ខ្ញុំគិតថាអ្នកទាំងអស់គ្នា

ប្រាកដជាសួរអំពីការចំណាយ ហើយរាល់ការចំណាយតែងតែមានការខាតបង់ឱកាសរវាងផ្នែកផ្សេងៗដែលត្រូវចំណាយ ។ ប្រសិនបើយើងចំណាយច្រើនលើផ្នែកសុខភាព តើយើងត្រូវតែចំណាយតិចលើផ្នែកអប់រំឬយ៉ាងណា? ប្រសិនបើយើងចំណាយច្រើនលើផ្នែកអប់រំនៅបឋមសិក្សា តើយើងត្រូវតែចំណាយតិចលើផ្នែកអប់រំនៅមធ្យមសិក្សាឬយ៉ាងណា? មានការពិភាក្សាអំពីបញ្ហានេះ ហើយខ្ញុំគិតថាអ្នកទាំងអស់គ្នាគួរតែរៀបចំកិច្ចពិភាក្សាដោយលើកសំណួរថា ហេតុអ្វីបានជាមិនគួរចំណាយលុយនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាទាល់តែសោះ? តើនៅជុំវិញពិភពលោកសព្វថ្ងៃនេះមិនមានវិបត្តិដែលបន្ទាន់ជាងនេះដែលទាក់ទងនឹងការស្លាប់រស់ទេឬ? អ្នកទាំងអស់ពិតជាអាចជំទាស់ចំពោះបញ្ហានេះ ។ អ្នកទាំងអស់គ្នាអាចក្រឡេកមើលទៅរបៀបចំណាយថវិការបស់សង្គម ឬក៏របៀបដែលរដ្ឋាភិបាលទាំងឡាយសម្រេចចំណាយថវិកាលើការបំពាក់សព្វាវុធ លើហាងទំនិញលើការផ្សាយពាណិជ្ជកម្ម និងលើការកម្សាន្ត ។ មានការអះអាងដែលគួរឲ្យជឿមួយចំនួនដែលលើកឡើងអំពីផ្នែកដែលគួរតែចំណាយថវិកា ។ ដូច្នេះខ្ញុំគិតថា ក្នុងការផ្តោតអារម្មណ៍ទៅលើការយកថវិកា៥៧លានដុល្លារទៅចំណាយលើអ្វីផ្សេងដែលមិនមែនជាគំនិតស្ថាបនានោះទេ ហើយការចំណាយ៥៧លានដុល្លារលើសាលាជំនុំជម្រះក្តីនេះក៏មិនមែនជាការដកយកលុយពីការចំណាយលើអ្វីដែលល្អចំពោះប្រទេសកម្ពុជានោះដែរ ។

ខ្ញុំគិតថានេះជាបញ្ហានិងជាការផ្តោតអារម្មណ៍របស់ប្រទេសកម្ពុជាជាយូរមកហើយ ហើយចំពោះការណ៍ដែលនិយាយថា "សាលាជំនុំជម្រះក្តីមេដឹកនាំខ្មែរក្រហមនេះមិនមានប្រយោជន៍" ឬថា "ប្រហែលជាមិនខបត្តម្ភថវិកា" ឬថា "សូមទោស យើងមិនអាចលៃលកថវិកាឲ្យបង្កើតអង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញបានទេ" នឹងបង្កើតជាស្ថានការណ៍ខូចខាតយ៉ាងខ្លាំង ។ ខ្ញុំក៏បានគិតដែរថា មានការលើកឡើងថាប្រជាជនកម្ពុជាត្រូវបានបំភ្លេចចោលអស់រយៈពេលជាច្រើនឆ្នាំណាស់មកហើយ ហើយមានសាលាជំនុំជម្រះក្តីជាច្រើននៅកន្លែងផ្សេងៗនៃពិភពលោកដែលបង្កើតឡើងជួនកាលធ្វើឲ្យមានភាពប្រសើរឡើង ឬជួនកាលធ្វើឲ្យកាន់តែអាក្រក់ ហើយប្រជាជនកម្ពុជាគួរតែមានសាលាជំនុំជម្រះក្តីមួយ ។ ខ្ញុំគិតថា យើងបានចំណាយពេលយ៉ាងយូរទម្រាំតែសម្រេចបានយឺតៗនូវកិច្ចព្រមព្រៀងរវាងអង្គការសហប្រជាជាតិនិងកម្ពុជាដែលត្រូវបានអនុម័តដោយសំឡេងជាឯកច្ឆន្ទ ។ ខ្ញុំគិតថាអ្វីដែលកម្ពុជាបានធ្វើក្នុងការរៀបចំបង្កើតសាលាជំនុំជម្រះក្តីគឺផ្ទុយគ្នាស្រឡះពីសាលាជំនុំជម្រះក្តីអន្តរជាតិ ឬសាលាជំនុំជម្រះក្តីចម្រុះផ្សេងៗ ព្រោះសាលាជំនុំជម្រះក្តីទាំងអស់នោះត្រូវបានរៀបចំរួចជាស្រេចពីខាងក្រៅ ។ នេះហើយដែលធ្វើឲ្យការបង្កើតសាលាជំនុំជម្រះក្តីមេដឹកនាំខ្មែរក្រហមមានភាពយឺតយ៉ាវ ហើយប្រហែលជាលំបាកទៀតផង ប៉ុន្តែខ្ញុំគិតថាសាលាជំនុំជម្រះក្តីមួយនេះប្រហែលជាគំរូដ៏រឹងមាំមួយ ។

ឯកឧត្តម កែវ រ៉េមី៖ នៅក្នុងអំឡុងពេលនៃរបបខ្មែរក្រហម ខ្ញុំមានអាយុទើបតែ១៨ឆ្នាំទេនៅឆ្នាំ១៩៧៥ ។ ខ្ញុំនិងក្រុមគ្រួសាររបស់ខ្ញុំត្រូវបានជម្លៀសចេញពីទីក្រុងភ្នំពេញឲ្យទៅរស់នៅខេត្តបាត់ដំបង ។ នៅតាមផ្លូវ ខ្ញុំឃើញទាហានខ្មែរក្រហមសម្លាប់ប្រជាពលរដ្ឋជាបណ្តើរៗ ជាពិសេសមន្ត្រីរាជការ តំណាងរាស្ត្រ ឬក៏មេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់របស់ប្រទេស ។ បើអង្គការស្រាវជ្រាវឃើញ អង្គការសម្លាប់សូម្បីតែកុមារ ។ ការសម្លាប់មនុស្សនៅក្នុងរបបខ្មែរក្រហមមានពីរប្រភេទ ។ ទីមួយ ការបង្អត់អាហារ ចំណែកឯប្រភេទទីពីរគឺតាមរយៈការស្រាវជ្រាវ ។ ប្រសិនបើក្មេងៗជានិស្សិត ជាមន្ត្រីរាជការ ជាប៉ូលិស ជាទាហាន គេចាប់ផ្តើមយកទៅសម្លាប់បណ្តើរៗ ។ ការសម្លាប់ទាំងពីរប្រភេទនេះបាននាំទៅដល់ការស្លាប់បាត់បង់ជីវិតប្រជាជនអស់យ៉ាងច្រើន ។

បងប្អូនបង្កើតរបស់ខ្ញុំចំនួន៧នាក់និងឪពុករបស់ខ្ញុំត្រូវខ្មែរក្រហមសម្លាប់ ។ សាច់ញាតិរបស់ខ្ញុំជាច្រើននាក់ទៀតក៏បាត់បង់ជីវិតនៅក្នុងរបបខ្មែរក្រហមដែរ ។ បន្ទាប់ពីរបបខ្មែរក្រហមដួលរលំ ខ្ញុំបានឃើញអ្នកខ្លះដែលធ្វើការនៅក្នុងរដ្ឋសភានិងតុលាការកម្ពុជាគឺជាអតីតខ្មែរក្រហម ដូច្នេះខ្មែរក្រហមនៅតែមានកាន់តំណែងផ្សេងៗនៅក្នុងរចនាសម្ព័ន្ធអំណាចរបស់ប្រទេសកម្ពុជា ។ ដូចដែលខ្ញុំធ្លាប់លើកឡើងកាលពីដំបូងរួចមកហើយ ច្បាប់កាត់ទោសខ្មែរក្រហមនេះគឺសម្រាប់តែមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ប៉ុណ្ណោះ ។ ហើយសាលាជំនុំជម្រះក្តីមួយនេះខុសគ្នាពីសាលាជំនុំជម្រះក្តីណាហ្ស៊ីអ៊ីទ្វែរ ពីព្រោះសាលាជំនុំជម្រះក្តីនៅប្រទេស

អាល្លឺម៉ង់កាត់ក្ដីទាំងមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់ ទាំងទាហាននិងប៉ូលិស ដែលសម្លាប់ជីវិតមនុស្ស ។

ទាក់ទងទៅនឹងបញ្ហានៃការបំពេញការងាររបស់ចៅក្រម និងព្រះរាជអាជ្ញាខ្មែរ យើងឃើញថាប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌របស់ប្រទេសកម្ពុជាត្រូវគ្រប់គ្រងដោយគណបក្សនយោបាយ ។ ខ្ញុំសូមលើកឡើងនូវការយល់ឃើញជាទូទៅមួយ ។ ប្រព័ន្ធបោះឆ្នោតរបស់ប្រទេសយើងគឺជាប្រព័ន្ធបោះឆ្នោតជ្រើសរើសអ្នកតំណាងនៅក្នុងសភា ។ គណបក្សឈ្នះឆ្នោតជ្រើសរើសមនុស្សនៅក្នុងបក្សឲ្យអង្គុយនៅលើអាសនៈដែលប្រជាជនបានបោះឆ្នោតឲ្យ ។ ...ដូច្នេះសម្រាប់អ្នកទាំងឡាយណាដែលចង់បានតំណែងនេះត្រូវតែចូលរួមក្នុងគណបក្សនយោបាយ ។ ...តាមទស្សនៈរបស់ខ្ញុំ វាកាន់តែលំបាកថែមទៀតនៅក្នុងការស្វែងរកចៅក្រមនិងព្រះរាជអជ្ញាដែលឯករាជ្យ ។ ខ្ញុំបាននិយាយថា យើងគួរតែមានសាលាជំនុំជម្រះក្ដីមួយសម្រាប់កាត់ទោសមេដឹកនាំខ្មែរក្រហម ហើយតាមរយៈសាលាជំនុំជម្រះក្ដីនេះប្រហែលជាយើងអាចរកឃើញយុត្តិធម៌ជូនជនរងគ្រោះជាងពីរលាននាក់ដែលបានបាត់បង់ជីវិតនៅក្រោមរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ និងរកឲ្យឃើញថាតើអ្នកណាដែលនៅពីក្រោយខ្នងរបបខ្មែរក្រហម? អ្នកណាដែលពាក់ព័ន្ធនឹងសង្គមកម្ពុជា? ហើយនឹងថាតើអ្នកណាដែលទុកឲ្យប្រជាជនកម្ពុជាស្លាប់? សំខាន់ជាងគេបំផុតនោះគឺ ខ្ញុំគិតថាចៅក្រមនិងព្រះរាជអាជ្ញាកម្ពុជាអាចរៀនសូត្រពីចៅក្រមបរទេសអំពីដំណើរការរបស់សវនាការ ហើយតាមរយៈនេះ ចៅក្រមកម្ពុជាពិតជាអាចធ្វើឲ្យមានការរីកចម្រើននៅក្នុងការកាត់សេចក្ដីជាមិនខាន ។ ចំណុចចុងក្រោយទាក់ទងនឹងសាលាជំនុំជម្រះក្ដីនេះគឺថា វាជាការជូនដំណឹងមួយទៅដល់ឧក្រិដ្ឋជននិងមេដឹកនាំប្រទេសផ្សេងៗទៀតនៅក្នុងពិភពលោក...ប្រសិនបើមិនដូច្នោះទេយើងនឹងមិនអាចរកយុត្តិធម៌ឃើញឡើយ ។ ...ចំណុចមួយទៀតនោះគឺថា ប្រសិនបើយើងមិនបង្កើតសាលាជំនុំជម្រះក្ដីនេះទេ វប្បធម៌រួចទោសនឹងនៅតែមានជាបន្ត ។ អ្នកនយោបាយខ្លះបានស្នើសុំឲ្យយកលុយសម្រាប់ដំណើការសាលាជុំនុំជម្រះក្ដីនេះទៅអភិវឌ្ឍប្រទេសវិញ ។ ប៉ុន្តែចំពោះការយល់ឃើញរបស់ខ្ញុំគឺខ្ញុំស្នើសុំកុំឲ្យបង្វែរលុយសម្រាប់សាលាជម្រះក្ដីនេះទៅប្រើប្រាស់សម្រាប់ជម្រើសផ្សេងទៀតដូចជាការអភិវឌ្ឍជាដើម ។ សូមកាត់ទោសមេដឹកនាំខ្មែរក្រហមទៅ ប្រសិនបើគ្មានតុលាការនេះទេ វប្បធម៌រួចទោសនឹងនៅតែបន្ត ។ ប្រសិនបើយើងមិនធ្វើដូច្នេះទេ ប្រជាជនមិនយល់អំពីយុត្តិធម៌សង្គមទេ ។ ដូច្នេះអ្វីដែលអ្នកនយោបាយបាននិយាយអំពីការមិនប្រើប្រាស់ថវិកាសម្រាប់សាលាជំនុំជម្រះក្ដីមេដឹកនាំខ្មែរក្រហម គឺដោយសារតែមិនចង់ឲ្យមានសាលាជម្រះក្ដីនេះ ព្រោះតែអ្នកទាំងនោះជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងការសម្លាប់នេះ ។

វ៉ាឈល ស្នាយដឺ: សូមអរគុណ ។ យើងទុករយៈពេលពីរ ឬបីនាទីដើម្បីទទួលសំណួរ ។ ប្រសិនបើលោកអ្នកមានសំណួរ សូមអញ្ជើញ ។

អ្នកចូលរួម: តើយើងគ្រាន់តែកាត់ទោសមេដឹកនាំនយោបាយ ឬក៏កាត់ទោសទាំងអ្នកសម្លាប់មនុស្សដែរ?

ស៊ីវ ហេដ័រ: ផ្នែកមួយនៃចម្លើយនោះគឺថា អ្នកដឹកនាំនយោបាយហាក់បីដូចជារងការគំរាមកំហែង ។ នេះគឺមិនមែននិយាយអំពីអ្នកដែលសម្លាប់មនុស្សដោយផ្ទាល់ដៃនោះទេ ។ នៅក្នុងអារម្មណ៍របស់ខ្ញុំ អ្នកដែលសម្លាប់មនុស្សដោយផ្ទាល់ដៃមិននៅក្នុងចំណោមអ្នកដែលត្រូវកាត់ទោសទេ ។ ខ្ញុំគិតថានៅពេលដែលនិយាយអំពីអ្នកដែលទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតគឺប្រហែលជាសំដៅទៅរកអ្នកដែលមានអំណាចក្នុងការសម្រេចចិត្តភ្លាមៗនៅនឹងកន្លែង ។ អ្នកទាំងនោះមានឋានៈទាបជាងមេដឹកនាំខ្ពស់បំផុត ហើយក៏មិនមែនជាអ្នកដែលសម្លាប់មនុស្សដោយផ្ទាល់ដៃដែរ ។ ខ្ញុំគិតថាភ័ស្ដុតាងជាទូទៅបានបង្ហាញថាអ្នកដែលសម្លាប់មនុស្សដោយផ្ទាល់ដៃមិនមែនជាអ្នកដែលមានសិទ្ធិសម្រេចចិត្តទេ ។

ហេឡ្វែន ហ្វារីស: ខ្ញុំគិតថាយើងត្រូវតែបន្ថែមថា ការធ្វើជាមេដឹកនាំខ្ពស់បំផុតមិនមែនជាបទល្មើសទេ ។ បើទោះបីជាមេដឹកនាំជាន់ខ្ពស់និងអ្នកទទួលខុសត្រូវខ្ពស់បំផុតក៏ដោយ អ្នកទាំងនេះនៅតែទទួលខុសត្រូវចំពោះបទល្មើសផ្សេងៗគ្នាដែលបានប្រព្រឹត្ត ។

អ្នកចូលរួម: លោក កូហ្វី អាណាន់ បានចេញមុខនៅក្នុងសប្ដាហ៍នេះ ហើយបាននិយាយថាត្រូវការថវិកាចំនួន១៩លានដុល្លារសម្រាប់ឆ្នាំទី១នៃសាលាជំនុំជម្រះក្ដីមេដឹកនាំខ្មែរក្រហម ។

ឥឡូវនេះមានតែថវិកាចំនួន៣លានដុល្លារដែលជាវិភាគទានរបស់ប្រទេសអូស្ត្រាលីប៉ុណ្ណោះ តើមានសង្ឃឹមថានឹងអាចរៃអង្គាសថវិកាបានគ្រប់ដែរឬទេ?

ហេឡែន ហ្ជារីសៈ សំណួរនោះគឺថាតើចំនួនថវិកាដែលត្រូវការប៉ុន្មាន? ហើយតើធ្វើដូចម្ដេចដើម្បីរកថវិកាទាំងនេះ? ប៉ុន្តែចំនួនថវិកានេះត្រូវបានកំណត់រួចហើយ ។ ក្រុមការងារបច្ចេកទេសរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិមិនទាន់បានធ្វើដំណើរមកកម្ពុជាដើម្បីបញ្ចប់បញ្ហាថវិកានៅឡើយទេ ហើយក៏មានកិច្ចព្រមព្រៀងពីរបីទៀតមិនទាន់បានចុះហត្ថលេខាដែរ ។ ប៉ុន្តែតួលេខថ្មីៗនេះគឺ៥៧លានដុល្លាត្រូវបានស្នើសុំដើម្បីចំណាយសម្រាប់ដំណើរការរយៈពេលប្រហែលជាបីឆ្នាំរបស់សាលាជំនុំជម្រះក្ដីនេះ ។ ប្រទេសតែមួយគត់ដែលបានសន្យាថានឹងជួយដល់សាលាជំនុំជម្រះក្ដីមួយនេះគឺប្រទេសអូស្ត្រាលី ។ ចំនួនទឹកប្រាក់ដែលសន្យាឲ្យនោះគឺ៣លានដុល្លារអូស្ត្រាលី ដែលប្រហែលជា២,២លានដុល្លារសហរដ្ឋអាមេរិក និងអាចឡើងច្រើនជាងនេះ ប៉ុន្តែថវិកានេះមិនគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់ដំណើការនេះទេ ។ នៅមានផ្លូវដ៏វែងឆ្ងាយទៀតដែលនៅសល់ ហើយបើតាមការយល់ឃើញរបស់ខ្ញុំការប្រកាសនាពេលថ្មីៗនេះដោយព្រឹទ្ធសភារបស់សហរដ្ឋអាមេរិកគឺពិតជាមានភាពគ្រៀមក្រំបន្តិចចំពោះការរួមវិភាគទានរបស់សហរដ្ឋអាមេរិកនៅក្នុងសាលាជម្រះក្ដីនេះ ។ ខ្ញុំសង្ឃឹមថាការមិនចូលរួមរបស់សហរដ្ឋអាមេរិកនឹងមិនប៉ះពាល់ដល់ប្រទេសផ្សេងៗទៀតក្នុងការរួមវិភាគទានដែរនោះទេ ។ តួលេខឧបត្ថម្ភផ្សេងៗទៀតក៏ត្រូវបានផ្ដល់ឲ្យដែរ បើទោះបីជានៅក្នុងរបាយការណ៍របស់លោកអគ្គលេខាធិការបានលើកឡើងតែមួយចំនួនក៏ដោយ ។ គួរកត់សម្គាល់ដែរថា បើទោះបីជារបាយការណ៍នេះទើបតែចេញផ្សាយនៅប៉ុន្មានថ្ងៃមុននេះក៏ដោយ ប៉ុន្តែកាលបរិច្ឆេទរបស់របាយការណ៍នេះគឺថ្ងៃទី១២ ខែតុលា ។ ដូច្នេះការសន្យាឧបត្ថម្ភដល់សាលាជំនុំជម្រះក្ដីដែលមានសរសេរក្នុងរបាយការណ៍នោះមិនទាន់បានបញ្ចូលនូវការសន្យានាពេលថ្មីៗនេះទេ ។ ខ្ញុំគិតថា ប្រទេសទាំងឡាយកំពុងតែរង់ចាំមើលការបញ្ចប់កាតព្វកិច្ចតាមផ្លូវច្បាប់របស់ប្រទេសកម្ពុជាសិន ទើបបញ្ជាក់អំពីគោលជំហររបស់ខ្លួន ។ ប្រទេសកម្ពុជាបានបញ្ចប់កាតព្វកិច្ចតាមផ្លូវច្បាប់របស់ខ្លួនរួចហើយកាលពីថ្ងៃទី២៧ ខែតុលា ។ ឥឡូវនេះគួរតែមានបេសកកម្មមួយទៀតពីអង្គការសហប្រជាជាតិដើម្បីបញ្ចប់បញ្ហាថវិកាជាមួយប្រទេសកម្ពុជា និងដើម្បីអំពាវនាវរកថវិកាជាផ្លូវការ ។ យើងមានសង្ឃឹមថាសាលាជំនុំជម្រះក្ដីមេដឹកនាំខ្មែរក្រហមអាចឆ្ពោះទៅមុខទៀតបាន ។ ពីមុនយើងកំណត់ថា ថវិកាដែលត្រូវចំណាយគឺ៦០លានដុល្លារ ។ ចំនួននេះមិនច្រើនទេបើធៀបទៅនឹងថវិកាចំណាយទៅលើសាលាជំនុំជម្រះក្ដីផ្សេងៗទៀត ។

ខ្ញុំគិតថាវាពិតជាត្រឹមត្រូវក្នុងការនិយាយថា ដើម្បីបង្កើតសាលាជំនុំជម្រះក្ដីអន្តរជាតិឬសាលាជំនុំជម្រះក្ដីចម្រុះពិតជាចំណាយថវិកាអស់ច្រើន ។ ជាពិសេសគឺចំណាយលើប្រាក់បៀវត្សរ៍របស់ចៅក្រមអន្តរជាតិ និងចំណាយផ្សេងៗទៀតដែលមិនមែនជាប្រាក់បៀវត្សរ៍ ។ ក្រៅពីនេះគឺជាការចំណាយទៅលើបៀវត្សរ៍របស់មន្ត្រីសំខាន់ៗដូចជាចៅក្រមស៊ើបអង្កេតនិងព្រះរាជអាជ្ញាប្រសិនបើអ្នកទាំងពីរនេះស្ថិតនៅក្នុងវង្វង់ចំណាយនៃប្រាក់បៀវត្សរ៍របស់អង្គការសហប្រជាជាតិ ។ លោកអគ្គលេខាធិការបានមានប្រសាសន៍ថា គាត់គិតថាមិនសមទេដែលភ្នាក់ងារជាន់ខ្ពស់របស់សាលាជំនុំជម្រះក្ដីទទួលការឧបត្ថម្ភពីប្រទេសផ្សេងៗដូចដែលប្រទេសខ្លះបានស្នើ ។ ប្រសិនបើមន្ត្រីសាលាជំនុំជម្រះក្ដីទទួលបានប្រាក់បៀវត្សរ៍ពេញតាមបទដ្ឋានរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ សាលាជំនុំជម្រះក្ដីនេះពិតជាត្រូវចំណាយអស់ថវិកាច្រើនណាស់ ។ ផ្នែកផ្សេងៗទៀតក៏ត្រូវការចំណាយថវិកាច្រើនដែរ ។ មេធាវីរបស់ជនជាប់ ចោទក៏ត្រូវការថវិកា ហើយមិនទាន់ច្បាស់លាស់នៅឡើយទេអំពីចំនួនជនដែលត្រូវចោទប្រកាន់ ហើយតើជនជាប់ចោទប៉ុន្មាននាក់ដែលនឹងស្នើសុំជំនួយពីសាលាជំនុំជម្រះក្ដីនេះ ។ អង្គការសហប្រជាជាតិព្រួយបារម្ភអំពីបញ្ហាសន្តិសុខ ហើយបានលើកឡើងថានឹងប្រុងប្រយ័ត្នចំពោះសុវត្ថិភាពរបស់បុគ្គលិកអន្តរជាតិបន្ទាប់ពីមានការផ្ទុះគ្រាប់បែកនៅទីក្រុងបាដាដកាលពីឆ្នាំកន្លងទៅ ។ មានសម្ភារខ្លះៗដូចជា រថយន្តកុំព្យូទ័រ ដែលត្រូវតែមានដំណាលគ្នានឹងការមកដល់របស់បុគ្គលិកអន្តរជាតិ ។ ការបកប្រែភាសានឹងត្រូវចំណាយអស់ថវិកាជាច្រើន ហើយសាលាជំនុំជម្រះក្ដីនេះប្រើប្រាស់បីភាសាជាផ្លូវការ

មាន ភាសាបារាំង អង់គ្លេស និងខ្មែរ ។ ឯកសារទាំងឡាយត្រូវតែបកប្រែដែលនឹងត្រូវចំណាយអស់ថវិកាជាច្រើន ។

អ្នកចូលរួមៈ តើឧបសគ្គធ្ងន់ធ្ងរបំផុតដែលយើងមាននោះជាអ្វី? ប្រសិនបើដំណើរការរបស់សាលាជំនុំជម្រះក្តីមានកំហុសឆ្គង តើនឹងខុសឆ្គងយ៉ាងដូចម្តេច? តើយើងអាចមើលឃើញតាមរបៀបណា? ចុះចំណែកឯចំណុចដែលល្អបំផុតវិញ?

ស៊ីវ ហេងៈ ខ្ញុំគិតថាខ្ញុំគ្មានចម្លើយទៅនឹងសំណួរ «ប្រសិនបើករណីទាំងអស់នោះមានកំហុសឆ្គង តើនឹងខុសឆ្គងខ្លាំងយ៉ាងដូចម្តេច?» ។ ការយល់ឃើញជាទូទៅរបស់ខ្ញុំអំពីករណីដែលធ្ងន់ធ្ងរនោះគឺ អ្នកបំពេញការងារក្នុងការស៊ើបអង្កេត ការកោះហៅសាក្សី និងការងារដទៃៗទៀតទាក់ទងនឹងសាលាជំនុំជម្រះក្តីនេះ មើលឃើញថាខ្លួនឯងស្ថិតក្រោមការគំរាមកំហែង ។ បន្ទាប់មកទៀតឧបសគ្គផ្សេងៗនឹងកើតឡើងជាមិនខាន ហើយឧបសគ្គទាំងនេះនឹងធ្វើឲ្យដំណើរការសាលាជំនុំជម្រះក្តីនេះមិនមានភាពរលូន ។ ខ្ញុំមិនចង់គិតថាតើឧបសគ្គទាំងអស់នោះនឹងកើតឡើងយ៉ាងដូចម្តេចទេ ប៉ុន្តែខ្ញុំមានអារម្មណ៍ថាឧបសគ្គរបៀបនេះប្រាកដជាកើតឡើងមិនខាន ហើយទំនងជាកើតឡើងយ៉ាងធំទៀតផង ដែលអ្នកខ្លះប្រហែលជានិយាយថាចម្លែក ។ យើងមិនអាចមើលឃើញឧបសគ្គទាំងនោះច្បាស់ទេ វាប្រហែលជាចំណុចតូចៗដែលនឹងបន្តជារឿងមួយដ៏ធំបាន ។

អ្នកចូលរួមៈ តើត្រូវកាត់ទោសអ្នកដែលស្លាប់ហើយឬទេ?

ហេឡែន ហ្ជារីសៈ ខ្ញុំគិតថានេះជាសំណួរដ៏គួរឲ្យចាប់អារម្មណ៍មួយ ។ ប្រហែលជាអ្នកទាំងអស់គ្នាអាចយកកូនសៀវភៅដែលមានចំណងជើងថា «ការណែនាំបំភ្លឺអំពីការជំនុំជម្រះក្តីមេដឹកនាំខ្មែរក្រហម» ទៅអានបាន ។ សៀវភៅនេះចេញផ្សាយដោយលេខាធិការដ្ឋានក្រុមការងាររបស់រាជរដ្ឋាភិបាលសម្រាប់រៀបចំការកាត់សេចក្តីមេដឹកនាំខ្មែរក្រហម ។ នៅពេលយើងធ្វើសេចក្តីព្រាងសៀវភៅនេះជាលើកទីមួយ យើងបានទៅជួបកម្មវិធីហ៊ុកហ៊ីនរបស់សមាគមអាស៊ាន ហើយអ្នកកាសែតបានសួរសំណួរមកយើង ។ យើងបានបញ្ចូលសំណួរនេះទៅក្នុងសៀវភៅណែនាំរបស់យើង ។ នៅពេលដែលមនុស្សលើកឡើងនូវសំណួរនេះ មនុស្សដំបូងដែលអ្នកសួរនឹកឃើញនោះគឺ ប៉ុល ពត ។ ហេតុអ្វីបានជាយើងមិនកាត់ទោស ប៉ុល ពត? នេះគឺដោយសារតែនៅក្នុងផ្លូវច្បាប់ យើងមិនអាចកាត់ទោសនរណាម្នាក់ដែលមិនមានជីវិតដើម្បីការពារខ្លួនឯងនៅក្នុងតុលាការនោះទេ ។ ហេតុដូច្នេះ បើទោះបីជាភស្តុតាងអាចត្រូវបានបញ្ជូនទៅតុលាការ ហើយតុលាការអាចលើកឡើងពីកំហុសរបស់អ្នកដែលបានបាត់បង់ជីវិតរួចទៅហើយមែនក្តី ក៏ប៉ុន្តែតុលាការមិនអាចនាំយកជននោះមកកាត់ទោសបានទេ ។

អ្នកចូលរួមៈ ក្នុងនាមជាពលរដ្ឋកម្ពុជាម្នាក់ ខ្ញុំពិតជាគាំទ្រការស្វែងរកយុត្តិធម៌និងការផ្សះផ្សាជាតិ ។ យើងទាំងអស់គ្នាដឹងហើយថាខ្មែរក្រហមដែលមានឈាមប្រឡាក់ពេញដៃកំពុងតែរស់នៅជាមួយយើង ។ តើសាលាជំនុំជម្រះក្តីនេះមានន័យអ្វីបើខ្មែរក្រហមទាំងនោះមួយចំនួននៅតែបន្តប្រើប្រាស់អំពើហិង្សាដដែល? តើអ្វីៗនឹងបញ្ចប់? ឬបន្ទាប់ពីសាលាជំនុំជម្រះក្តីនេះ តើយើងអាចធ្វើអ្វីផ្សេងៗទៀតដើម្បីឲ្យដឹងច្រើនជាងនេះ និងដើម្បីបន្តសាលាជំនុំជម្រះក្តីនេះដោយឈរលើមូលដ្ឋានផ្សះផ្សាជាតិ? ដែលលើកឡើងយ៉ាងនេះ ខ្ញុំគិតថាខ្ញុំកំពុងតែសំណូមពរឲ្យយើងទាំងអស់គ្នាសម្លឹងទៅខាងមុខ ។ សូមអរគុណ ។

ឯកឧត្តម កែវ រ៉េមីៈ ខ្ញុំគាំទ្រយោបល់របស់លោកទាំងស្រុង ។ ខ្ញុំគួរតែនិយាយថា នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាយើងមានអតីតមេដឹកនាំខ្មែរក្រហម ហើយមួយចំនួនកាន់តំណែងនៅក្នុងរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាទៀតផង ។ នេះហើយជាមូលហេតុដែលអង្គការសហប្រជាជាតិនិងរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាបង្កើតច្បាប់ដើម្បីកាត់ទោសខ្មែរក្រហមទាំងនេះ ។ រឿងនេះស្មុគស្មាញណាស់ ដោយសារខ្មែរក្រហមដែលមានតំណែងនៅក្នុងរដ្ឋាភិបាលចង់បន្តវប្បធម៌រួចទោសតទៅទៀត ដើម្បីការពារកុំឲ្យខ្លួនឯងត្រូវតុលាការកាត់ទោស ។ ហើយ នេះជាមូលហេតុដែលកាត់ទោសតែមេដឹកនាំខ្ពស់បំផុតរបស់របបខ្មែរក្រហម ។

អ្នកចូលរួមៈ ខ្ញុំមានសំណួរពីរបី ។ យើងមានភាពដូចគ្នាខ្លះ ។ ខ្ញុំដឹងថាស្ថានភាពទាំងមូលចាប់ផ្តើមឡើងជាមួយនយោបាយ ហើយអ្នកមានអំណាចនៅក្នុងប្រទេសនេះនិងប្រទេសមហាអំណាចនៅក្នុងពិភពលោកកំពុងតែដោះស្រាយបញ្ហានេះជាមួយយើង ។ សំណួររបស់ខ្ញុំគឺថា តើសាលាជំនុំជម្រះក្តីនេះពាក់ព័ន្ធនឹងនយោបាយ

ច្រើនប៉ុនណា នៅពេលដែលមហាអំណាចដូចជាសហរដ្ឋអាមេរិកនិងអង្គការសហប្រជាជាតិមិនបានធ្វើអ្វីទាល់តែសោះអស់រយៈពេលជាយូរមកហើយ ហើយមេដឹកនាំខ្មែរក្រហមក៏ចេះតែស្លាប់ជាបណ្តើរៗ? ឥឡូវនេះនិយាយពីរឿងយុត្តិធម៌ម្តង ។ តើយើងធ្វើយ៉ាងដូចម្តេចដើម្បីឲ្យសាលាជំនុំជម្រះក្តីនេះត្រូវតាមបទដ្ឋានអន្តរជាតិ? តើចៅក្រមនិងព្រះរាជអាជ្ញាត្រូវជ្រើសចេញពីក្រុមណា? ខ្ញុំគិតថាមានមនុស្សជាច្រើនដែលពាក់ព័ន្ធនឹងអំពើយង់ឃ្នងក្នុងរបបខ្មែរក្រហមកំពុងតែរស់នៅដោយសេរីភាព ។ ប្រជាជនកម្ពុជាជាច្រើនបានបាត់បង់សាច់ញាតិរបស់ខ្លួន ។ តើត្រូវវិនិច្ឆ័យទោសជនសង្ស័យទាំងនោះយ៉ាងដូចម្តេច? បើប្រៀបធៀបទៅនឹងចៅក្រមអន្តរជាតិ តើត្រូវផ្តល់ប្រាក់បៀវត្សរ៍ឲ្យចៅក្រមកម្ពុជាយ៉ាងដូចម្តេច? ១៥ដុល្លារក្នុងមួយខែឬយ៉ាងណា? តើចៅក្រមកម្ពុជាជិះម៉ូតូនៅពេលដែលចៅក្រមអន្តរជាតិទទួលបាននូវការការពារ២៤ម៉ោងឬយ៉ាងណា? យើងហាក់បីដូចជាយកចិត្តទុកដាក់ខ្លាំងចំពោះសន្តិសុខនិងសុវត្ថិភាពរបស់ចៅក្រមអន្តរជាតិ ។ តើចៅក្រមខ្មែរនិងចៅក្រមអន្តរជាតិមានអ្វីខុសគ្នា? តើសាលក្រមនឹងមានភាពយុត្តិធម៌យ៉ាងដូចម្តេច បើចៅក្រមកម្ពុជាទទួលបាន១៥ដុល្លារ ហើយចៅក្រមអន្តរជាតិទទួលបាន១ម៉ឺន៥ពាន់ដុល្លារ?

ឯកឧត្តម កែវ រ៉េមី: យោងទៅលើច្បាប់កាត់ទោសមេដឹកនាំខ្មែរក្រហមដែលរដ្ឋសភានៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាបានអនុម័តរួច ខ្ញុំឃើញថា បៀវត្សរ៍សម្រាប់ចៅក្រមកម្ពុជានិងអន្តរជាតិមិនខុសគ្នាទេ ។ សំណួរដែលថា តើត្រូវជ្រើសរើសចៅក្រមនិងព្រះរាជអាជ្ញាយ៉ាងដូចម្តេចនោះ យើងទាំងអស់គ្នាមានការព្រួយបារម្ភថា ចៅក្រមឬព្រះរាជអាជ្ញាដែលមានសាច់ញាតិក្រុមគ្រួសារបាត់បង់ជីវិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់ខ្មែរក្រហមអាចធ្វើឲ្យការជម្រះសេចក្តីនោះមិនយុត្តិធម៌ ប៉ុន្តែប្រសិនបើយើងអនុវត្តច្បាប់ឲ្យបានត្រឹមត្រូវនោះយើងនឹងមិនមានបញ្ហានេះទេ ។

ហេឡែន ហ្វារីស: ច្បាប់ចែងថា ចៅក្រមត្រូវមានលក្ខខណ្ឌស្មើភាពគ្នា ប៉ុន្តែមិនបានចែងថាទទួលប្រាក់បៀវត្សរ៍ស្មើគ្នាដែរនោះទេ ។ ដូច្នេះមិនទាន់មានភាពច្បាស់លាស់ជុំវិញបញ្ហាថវិកានៅឡើយទេ ។ នេះជាសំណួរដែលប្រទេសផ្តល់ជំនួយត្រូវយកទៅពិចារណា ។ តើត្រូវឲ្យអ្នកដែលអង្គុយលើកៅអីនៅក្នុងតុលាការតែមួយមានបៀវត្សរ៍ខុសគ្នាឬយ៉ាងណា? ...ខ្ញុំមិនដឹងអំពីករណីប្រទេសទីម័រខាងកើតទេ ប៉ុន្តែនៅក្នុងប្រទេសសេរ៉ាឡេអូន រ៉្វាន់ដានិងយូហ្គោស្លាវី ចៅក្រមទាំងអស់ទទួលបានប្រាក់បៀវត្សរ៍ដូចៗគ្នា ។ បញ្ហានេះនៅតែជាបញ្ហាដែលត្រូវលើកយកមកពិភាក្សាគ្នា ។ កម្ពុជាបានសន្យាថានឹងទទួលខុសត្រូវចំពោះប្រាក់បៀវត្សរ៍របស់បុគ្គលិកកម្ពុជា ។ នោះជាកាតព្វកិច្ចតាមផ្លូវច្បាប់ ហើយអ្វីៗលើសពីនេះគឺស្រេចទៅលើអ្នកផ្តល់ជំនួយជាអ្នកធ្វើវិភាគទាន ។ ប្រសិនបើមានអ្នកតំណាងប្រទេសផ្តល់ជំនួយចូលរួមនោះ អ្នកទាំងនោះប្រាកដជាបានគិតដល់បញ្ហាដែលលើកឡើងអំពីភាពយុត្តិធម៌នៃលក្ខខណ្ឌសេវានិងប្រាក់បៀវត្សរ៍ជាមិនខាន ពីព្រោះនេះមិនមែនជាសំណួរដែលមានសារសំខាន់សម្រាប់តែចៅក្រមប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែសម្រាប់អ្នកទាំងអស់ដែលធ្វើការងារឲ្យសាលាជំនុំជម្រះក្តីនេះ ។

ចំពោះសំណួរថា តើការជំនុំជម្រះក្តីសេចក្តីអាចមានភាពយុត្តិធម៌ដែរឬទេបើចៅក្រមនឹងព្រះរាជអាជ្ញាក៏ជាជនរងគ្រោះនៃរបបខ្មែរក្រហមដែរនោះ ខ្ញុំយល់ថា ប្រជាជនកម្ពុជាទាំងអស់សុទ្ធតែបានទទួលរងនូវការឈឺចាប់ដោយសារតែរបបខ្មែរក្រហម ។ អ្នកខ្លះត្រូវធ្វើទារុណកម្ម សមាជិកក្រុមគ្រួសារខ្លះត្រូវសម្លាប់ អ្នកខ្លះបានបាត់បង់នូវជីវភាពជាកុមារនិងមិនបានទទួលការសិក្សា ។ ប្រជាជនទាំងអស់នៅក្នុងប្រទេសនេះជាជនរងគ្រោះដោយសារភាពខ្វះខាតជំនាញនិងភាពក្រីក្រ ហើយខ្ញុំគិតថា ទាំងអស់គ្នាទទួលការប៉ះពាល់ដោយសារតែរបបនេះ ។ ដូច្នេះប្រសិនបើនិយាយថាចៅក្រមឬព្រះរាជអាជ្ញាជាជនជាតិកម្ពុជាមិនអាចចូលរួមក្នុងសាលាជំនុំជម្រះក្តីនេះ នោះមានន័យថា ជនកម្ពុជាដែលបានចូលរួមក្នុងតុលាការគឺមានតែជនជាប់ចោទប៉ុណ្ណោះ ។ ហើយខ្ញុំគិតថាប្រជាពលរដ្ឋកម្ពុជាគួរតែចូលរួមនៅក្នុងគ្រប់ផ្នែកទាំងអស់របស់សាលាជំនុំជម្រះក្តីនេះ ។

អ្នកចូលរួម: (សួរសំណួរដែលទាក់ទងនឹងការបដិសេធរបស់សហរដ្ឋអាមេរិកក្នុងការផ្តល់ជំនួយចំពោះតុលាការខ្មែរក្រហម)

ស៊ីវ ហេដ័រៈ ខ្ញុំគិតថាគ្មាននរណាម្នាក់ក្នុងចំណោមនេះអាចឆ្លើយទៅនឹងសំណួររបស់លោកបានល្អទេ ។ ខ្ញុំគិតថា អ្វីដែលជាឧបសគ្គដល់ការប្រមូលមូលនិធិនេះគឺកើតឡើងមកអំពីការព្រួយបារម្ភថាសាលាជំនុំជម្រះក្តីដែលនឹងកើតឡើងក្នុងពេលឆាប់ៗនេះខ្វះភាពឯករាជ្យ... ហើយវាមានការលំបាកណាស់ក្នុងការសុំជំនួយពីប្រទេសផ្តល់ជំនួយ នៅពេលដែលយើងមិនអាចធានាបទដ្ឋានអន្តរជាតិនៃសាលាជំនុំជម្រះក្តីនេះ ។ ស្ទើរតែគ្រប់គ្នាមានអារម្មណ៍ថាបើទោះបីជាមានបញ្ហាបែបនេះក៏ដោយ សាលាជំនុំជម្រះក្តីនេះត្រូវតែបង្កើតឡើង ហើយប្រសិនបើចង់ឲ្យសាលាជំនុំជម្រះក្តីនេះកើតឡើង ត្រូវតែមានថវិកាគ្រប់គ្រាន់ ។

ចំពោះសំណួរទីពីរខ្ញុំគិតមានចម្លើយដ៏ងាយស្រួលមួយ ។ គោលជំហររបស់សភានិងរដ្ឋាភិបាលអាមេរិកក្នុងការមិនផ្តល់ជំនួយគឺមិនផ្លាស់ប្តូរទេ ។ គ្មានអ្វីគួរឲ្យភ្ញាក់ផ្អើលទេ ហើយក៏គ្មានការផ្លាស់ប្តូរដែរ ។ យើងបានដឹងថាសហរដ្ឋអាមេរិកនឹងធ្វើដូច្នេះ ។ គោលជំហរនេះអាចប្តូរប្រសិនបើលោក ប៊ូស ចាញ់ឆ្នោត ហើយលោក ឃែរី ឈ្នះឆ្នោត ។ លោក ឃែរី ប្រាកដជារកមធ្យោបាយដើម្បីលូកដៃចូលក្នុងបញ្ហានេះជាមិនខាន ដោយសារតែគាត់ធ្លាប់បានចូលរួមធ្វើឲ្យកើតឡើងនូវកិច្ចព្រមព្រៀងទាំងនេះ ។ យើងដឹងច្បាស់ណាស់ថាឥឡូវនេះគឺស្រេចទៅលើប្រទេសផ្សេងៗក្នុងការជំរុញដំណើរការសាលាជំនុំជម្រះក្តីនេះឲ្យទៅមុខ ដោយសារតែសហរដ្ឋអាមេរិកបានដកខ្លួនចេញទៅហើយ ។ អ្នកដែលជួយជ្រោមជ្រែងខ្លាំងបំផុតនោះគឺប្រទេសជប៉ុននិងបារាំង ហើយពិតណាស់ដែលប្រទេសទាំងពីរនេះនឹងជួយជ្រោមជ្រែងផ្នែកថវិកា ។ ប្រទេសទាំងពីរនេះគួរតែឧបត្ថម្ភថវិកាឲ្យបានច្រើន ហើយប្រទេសផ្សេងៗទៀតក៏ត្រូវតែចូលរួមឧបត្ថម្ភដែរ ។

អ្នកចូលរួមៈ ខ្ញុំគិតថាទាំងអស់គ្នាព្រមព្រៀងគ្នាថា សាលាជំនុំជម្រះក្តីនេះគឺជាគំនិតដ៏ល្អមួយ...។ ចុះចំណែក ឯមេដឹកនាំខ្មែរក្រហមដែលនៅក្រៅឃុំសព្វថ្ងៃនេះ តើមានការព្រួយបារម្ភថាអ្នកទាំងនោះអាចគេចខ្លួនចេញពីប្រទេសកម្ពុជាដែរឬទេ?

ស៊ីវ ហេដ័រៈ ខ្ញុំគិតថានៅពេលដែលតុលាការនេះចាប់ផ្តើមដំណើរការ ជនសង្ស័យជាច្រើននឹងត្រូវឃាត់ខ្លួន ។ ខ្ញុំមិនគិតថាត្រូវចំណាយពេលជាច្រើនសប្តាហ៍ឬក៏ច្រើនឆ្នាំដើម្បីចាប់ខ្លួនជនទាំងនេះទេ ហើយសាលាជំនុំជម្រះក្តីនេះអាចដំណើរការកាត់ទោសជនជាប់ចោទនិងអ្នកដែលជាប់ឃុំឃាំងមិនហួសពីរយៈពេលមួយឆ្នាំកន្លះឡើយ...។ យើងដឹងច្បាស់ថាអ្វីដែលអ្នកទាំងនោះអាចធ្វើបានគឺគេចខ្លួនទៅព្រំដែនថៃឬក៏ជិះយន្តហោះទៅប្រទេសចិន ។ ខ្ញុំគិតថាទាំងរដ្ឋាភិបាលចិននិងថៃមិនចង់ជាប់ពាក់ព័ន្ធនៅក្នុងរឿងនេះទេ ។ ពិតជាគ្មានកន្លែងដែលអាចគេចខ្លួនដោយស្រួលនោះទេ ដូច្នេះហើយ អ្នកទាំងនោះនឹងនៅទីនេះនិងងាយស្រួលក្នុងការចាប់ខ្លួនជាមិនខាន ។

កែវ រ៉េមីៈ ខ្ញុំចង់បន្ថែមលើចំណុចនេះ ។ យើងក៏មានការព្រួយបារម្ភចំពោះអ្វីដែលលោកបានលើកឡើងដែរ ។ ការគេចខ្លួនទៅភាគខាងលិច (ប្រទេសថៃ) គឺមិនមែនងាយស្រួលនោះទេ ប៉ុន្តែបើគេចខ្លួនទៅភាគខាងកើត (ប្រទេសវៀតណាម) គឺអាចងាយស្រួល ។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ អ្នកទាំងនោះនឹងមិនអាចគេចខ្លួនរួចឡើយ ។

ម៉ៃឃើល វេឆុនៈ សូមថ្លែងអំណរគុណចំពោះការអញ្ជើញចូលរួមរបស់អស់លោកទាំងអស់ ។ សូមថ្លែងអំណរគុណជាពិសេសចំពោះវាគ្មិនកិត្តិយសរបស់យើងគឺ ឯកឧត្តម កែវ រ៉េមី, លោក ស៊ីវ ហេដ័រ, និងលោកស្រី ហេឡែន ហ្យូរីស ។ សូមថ្លែងអំណរគុណចំពោះក្លឹបអ្នកសារព័ត៌មានបរទេស ។

(ប្រែសម្រួលក្រៅផ្លូវការដោយ ឌី ខេមិទ្ធ)

រឿងរ៉ាវពិតដើម្បីប្រវត្តិសាស្ត្រ

មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជាសង្ឃឹមថា ប្រជាជនកម្ពុជាគ្រប់រូបដែលធ្លាប់ឆ្លងកាត់របបខ្មែរក្រហមបាននិងកំពុងសរសេរអត្ថបទឬសៀវភៅអំពីរឿងរ៉ាវពិតផ្ទាល់ខ្លួន ហើយនឹងផ្ញើមកមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជាតាមអាសយដ្ឋានខាងក្រោមៈ

ប្រអប់សំបុត្រលេខ ១១១០ ភ្នំពេញ

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

ទូរស័ព្ទលេខៈ (៨៥៥) (២៣) ២១១ ៨៧៥

ទូរសារលេខៈ (៨៥៥) (២៣) ២១០ ៣៥៨

Email: dccam@online.com.kh

Home page: www.dccam.org